

LUCEAFARUL

REVISTĂ
ILUSTRATĂ

PENTRU
LITERATURA
SI ARTA

Anul VIII.

Nr. 23.

Sibiu, 1 Decembrie 1909.

SUMARUL.

- Em. Gârleanu . . . Oratorul.
Z. Bârsan . . . Sonete (poezii).
Constanța Hodoș . Miresă.
Octavian Goga . Oaspe vechiu.
A. Vlahuță . . . Eminescu în politică.
Victor Eftimiu . Scrisorile trimise altădată (poezie).
Nicolae Brătianu . Noemvrie (poezie).
N. Dumbrăveanu . Nocturnă (poezie).
Dări de seamă: G. Ibrăileanu: „Spiritul critic în cultura românească“ (G. Bogdan-Duică).

- Cronică: . . . Teatrul Național (G. B.-D.)
O sută cincizeci de ani delă nașterea lui Schiller. Poetul țărănist Guillemain. „Harta etnografică a Transilvaniei“. Porturi românești. Expoziția internațională de artă din München. Calendarul „Mînervei“. Reviste și zare. — Poșta administrației.

Ilustrațiuni: Serbarele Șaguna: Eșirea din catedrala din Sibiu după liturgie. Mauzoleul Mitropolitului Șaguna, în Rășinari. Bustul Mitropolitului Șaguna în măuzele din Rășinari. Port țărănesc din Roșia (comitatul Bihor). Țăran din Frișu (comitatul B.-Năsăud). Țăran din Ruscior (comitatul B.-Năsăud).

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUAORI PE LUNĂ

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. T. Brediceanu, Al. Cazaban, I. Ciocârlan, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Enea Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, Dr. I. Lupăș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmnicianu, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

Austro-Ungaria:

ABONAMENT:

1 an	12 cor.	Ed. de lux	20 cor.
6 luni	6 „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „	10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an	16 cor.	Ed. de lux	25 cor.
6 luni	8 „ „ „ „ „	„ „ „ „ „ „	13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

— In editura W. KRAFFT, Sibiu —

au apărut de curând:

Calendare pe 1910.

Amicul Poporului (Calendar pentru familie), redactat de D-l I. Popovici, cu articole originale scrise de autori români cu nume, numeroase ilustrații originale și ca adaus un șematism statistic al Românilor din Ungaria și Ardeal. Anul 50-lea jubilar. —70 b.

Posnașul, redactat de Ermil Borcia, cu desemnuri originale de Florian Mureșianu, calendar umoristic bogat ilustrat. Anul 15. —60 b.

Calendarul Săteanului, calendar de casă ieftin, ilustrat. Anul 19. —30 b.

Calendar cu litere vechi, singurul calendar românesc cu litere cirile. Anul 118. —50 b.

Porto pentru Austro-Ungaria —10 b., pentru România —20 b.

EUGENIE FĂRUE

Oratorul.

Tocmai isprăvise de mâncat friftura când Ghiță Năstrate, agentul, îi aduse o scrisoare. Conul Tase Filtoreanu desfăcă, domol, plicul și ceti:

Iubite Tase,

În împrejurări grele, la cine să alergăm? Firește, — la tine. Afaceri grabnice mă silesc să plec numai decât. Și astă seară, la 8 ceasuri, cred că știi: sunt cele două întruniri, în despărțirile III. și IV., la care trebuiă să vorbesc eu. Bizuit pe marele tău talent, plec mai mulțumit și împăcat în mine însumi decât chiar dacă ași fi vorbit eu alegătorilor. Al tău îndatorat,

Jean.

P. S. Iartă-mă că-ți scriu, aşa, pe fugă; mai am $\frac{1}{2}$ de oră până să plece trenul. Tocmai, — semnul cărților noastre de alegător e Crucea.

De multeori îi scrisese șeful; dar niciodată nu-i așternuse rânduri mai călduroase ca aceste. Conul Tase era încântat. Înghizi o bucată de plăcintă în pripă, sorbi de două-trei ori din cafea, și porunci să-i aducă o trăsură. Erau 7 ceasuri. Își îmbrăcă redingota, își îmbucă tabacherea cu tutun, iar coana Tica Filtoreanu îi puse în portofel vre-o două scobitori, căci se putea, după întrunire, soțul dumneaei să guste câte ceva, cu prietenii.

Peste câteva clipe trăsura lunecă, sprințenă, spre sala „Jupiter“, unde se ținea întrunirea despărțirei a III-a. La intrarea oratorului sala se cutremură de strigătele de bucurie ale alegătorilor; conul Tase Filtoreanu era cunoscut și răscunoscut ca mare vorbitor. Când păși în sală, fața conului Tase se rumeni

ca floarea mărului, când se aşeză în fața mesei se aprinse ca trandafirul, iar când ridică degetul, să facă liniște, obrajii i se înflăcără ca bujorul. Dar tăcerea se întinse peste capetele celor strânși să audă, și conul Tase începă să vorbească. Cele dintâi cuvinte îi ieșiră din gură mai mult suflate decât spuse. Întotdeauna pătiă aşa. Vorbele par că se necau, se amestecau, se îmbulziau la poarta dinților, pânăce, în sfârșit, stăpânirea de sine le rândui, le făcă să iasă una câte una, curate, însirate cu darul rar, pe care, într-adevăr, conul Tase îl avea. Turburarea ținuse două-trei clipe doar; alegătorii cunoșcuse îndată glasul care, și acum, tună și fulgeră împotriva tuturor acelor cari erau de alte păreri decât ale conului Tase Filtoreanu și ale prietenilor săi. ...Conul Tase Filtoreanu și tovarășii săi făcuseră toate: ei orânduiseră țara; ei alcătuiseră legile cele înțelepte; ei ieftiniseră traiul; numai dela ei, toată suflarea, putea să aștepte îmbunătățirile viitoare!...

Din când în când câte un glas răgușit strigă, vajnic: „Așaa-i!“ Și-atunci, ca o furtonă, strigătele se ncâlciau, geamurile sbârnatiau de vuț: „Așa-i! Așa-i! Așa-i!“ Un om scurt, cocoțat pe-un scaun, lângă un stâlp în fundul sălii, ridică mâna și șipă: „Jos, Jos cu ei!“ apoi, clătinându-se, luă stâlpul de care se sprijinea, în brațe, să nu cadă. Atunci Năstrate faceă liniște, — avântă bastonul deasupra capului și porunciă: „Tăcere!“ Și tăcerea se faceă îndată.

Apoi, vorbele conului Tase își luau iar sirul, unele după altele, ca niște tovarășe bune, cari știau ce-aveau de făcut...

Conul Tase se înfierbântă; vorbiă, și 'n aceeaș vreme își da seama de toate; gura spunea una și gândul mergea alături; înțelegea că robise sala, simțea că poate vorbi aşa trei, patru ceasuri, o zi întreagă, o săptămână chiar dacă ar fi fost nevoie. Deodată însă își aminti că mai are o intrunire. Trebuia să sfârșească. Postscriptum-ul i se înșiră în minte: ... „Tocmai — semnul cărților noastre de alegător e Crucea“. Åsta eră și sfârșitul; avea să încheie în chip mareț. Conul Tase se umplu bine în haină:

„Astfel, iubiții noștri prieteni, voi încheia, arătându-vă că semnul cărților noastre de alegător, semnul cu care pornim la luptă e Crucea; cu ea vom merge la izbândă. Căci, domnilor, Crucea e semnul credinței noastre strămoșești; Crucea e cel dintâi semn pe care mama noastră ne-a învățat să-l facem în fața sfântului iconostas; pentru strălucirea Cruciei sfinții mucenici au murit în chinuri; pentru Cruce, Domnii noștri viteji au luptat în sirul veacurilor; și, în sfârșit, pe Cruce, Domnul nostru Isus Hristos și-a jertfit viața pentru mântuirea păcatelor omenești! Așadar Crucea e semnul care vă va călăuzi, — credeți în ea și mergeți la izbândă. Si mai judecați, iubiți alegători, că 'n vreme ce noi pornim la luptă, creștinește, potrivnicii noștri, ca niște păgâni, și-au ales drept semn de cheamă Steaua! Si-au ales Steaua, doar ca toți să le poată spune: „Vai de steaua lor!“ Si-au ales Steaua, care-i tot aşa depărtată de noi, ca și ei de inimile noastre ale tuturor; și-au ales Steaua rece, — rece ca și sufletele lor neîndurătoare; și-au ales Steaua, — steaua căzătoare, care nu lasă în urma ei decât lumina mincinoasă a unei clipe; și-au ales Steaua, iubiți alegători, pentru că ocăruierea lor de astăzi e Steaua rea a acestei biete țări!... Făcându-vă dar Cruce, și lepădându-vă de cei cari zboară printre Stele, căduhurile rele, mergeți cu noi, înainte, iubiți și stimați alegători!“....

Suflând, cu surloaie de sudoare pe frunte, ca și când ar fi ieșit dintr-o baie cu aburi, conul Tase de abia răzbă să se scobore dela tribună. Toți căutau să-i strângă mâna, să-i spuie un cuvânt, în vreme ce, de partea ceialaltă, sala duruia de tropote ca și când

năvălise în ea o herghelie speriată. În sfârșit cu mare greutate, conul Tase izbuti să se îndrepte spre ușă. Alegătorii din cealaltă despărțire vor fi pierdut răbdarea. Trebuia să se grăbească. Dar, drept în ușă, un om, suflând de fugă, îi întinse o scrisoare. Conul Tase Filtooreanu o luă, se apropiè de lampa din păretele sălei, și ceti:

Tase,

Scriu de pe scara wagonului. Un gând mă muncește că, grăbit cum eram, și-am scris greșit; aşa sau nu, vreau să plec linisit: să știi că semnul cărților noastre de alegător e Steaua nu Crucea, cum mi se pare că și-am spus. Tine bine minte.

Jean.

Conul Tase rămase împietrit. Arătă scrișoarea lui Năstrate:

— Ce e de făcut?

Nasul borcănos al lui Năstrate se aprinse deodată ca o lampă. Se scăpină după ceafă. Apoi, ca omul care nu dă dela nimic înapoi, răspunse:

— Să îndrepți greșala dincolo, coane Tase.

Conul Tase simțea că i se scoborise tot sâangele la inimă. Firește, atâta-i mai rămase: să dreagă dincolo, ce, fără voia lui, stricase aici. Se suț repede în trăsură, și, peste un sfert de ceas, se oprea în fața sălei Apolon, din despărțirea a IV-a.

Sala plină; în ea un frământ cumpălit, de nerăbdare. În despărțirea aceasta erau foarte mulți cărciumari, cari știuseră cum să vie la intrunire. Dela cele dintâi vorbe ale conului Tase, urletele ridicau acoperemântul. În mijlocul tuturor, un sfrijit, cu mustață lungă de pără înodată pe după urechi, și șueră mereu cuvintele: „Șuuș cu conul Tașe! Șuuș cu conul Taaașe!“ Dar Năstrate ridică bățul: „Tăcere!“ și gurile se închideau câteva clipe. Cu alte vorbe, cu alte întorsături, conul Tase ajunse tot acolo: tot ei, nimic ceialalti. Si iarăș simți dela o vreme că poate cuvântă aşa un ceas, două, o zi, o săptămână chiar, și gândul mergea domol alături... Trebuia să încheie. Dar astă eră greul: ce spuse dincolo trebuia să întoarcă aici. La urma urmei vorbele, gândeau conul Tase, sunt ca și mănușile: le poți îmbrăcă și pe dos, dacă nu și-e de ce-ore zice alții. Se potrivă bine în redingotă:

... „Așadar, iubiții mei, un lucru mai am să vă spun, și anume: drept semn al cărților noastre de alegător, drept semn al biruinței noastre, am ales Steaua. Cu ea să țineți, cu Steaua cea bună care veghează mereu, strălucitoare, de-asupra partidului nostru; cu Steaua să țineți, căci fiecare dintre noi, o știți, avem câte o stea, care ne adumbră din înalt cu raza ei cea norocoasă; cu Steaua să țineți, căci atunci când dânsa apare cerul rămâne senin, norii se duc. De Steaua noastră să vă călăuziți dar, fraților, cum Magii s-au călăuzit de Steaua tainică ce i-a dus la iesele în care se născuse Mântuitorul! Și nu uitați, că

pe câtă vreme noi păsim pe urma unei raze de lumină, potrivnicii noștri și-au luat ca semn al lor Crucea! Crucea, — semnul ce se pune pe casele de vânzare, de vânzare ca și sufletul lor. Crucea, — semnul cu care se înfierăză spatele celor nemernici. Crucea, — Crucea Roșie care acopere pe cei istovită și răniți în lupte; Crucea, semnul care amintește de tacerea și muștenia cimitirilor! Puneți-le dar Cruce, și lăsați-i“.

Cu mâna întinsă, cu privirea grozavă, conul Tase încheia cu glas răsunător:

„Morții cu morții, domnilor, viii cu viii!”

Em. Gărleanu.

Son et.

Ca două păriile ce s'arată
Și ajung întâmplător să se 'mpreună,
Așa ne-am întâlnit în zile bune,
Să ne deschidem cale neumblată.

Dar într'o zi — și nu e o minune —
Ne-am despărțit pe-o zi înourată,
Cum se desparte râul câteodată,
Că 'n veci de veci să nu se mai adune.

N'am plâns nici eu, nici tu... și-aduci amintel!
Ne-au fermecat și ne-au atras spre ele
Tot alte zări de-atunci, pe fiecare...

Am fost urși și aşa... deci, înainte!
In drum ne vor zâmbi tot alte stele,
Și, poate... ne vom revedea... în mare!

Z. Bârsan.

Son et.

Mă scaldă noaptea 'n apa-i de hodină,
Și 'n zori, ca din botez, mă scol curat,
Și bun ca un copil nevinovat,
Pornesc suișul vesel de lumină.

Dar voi cu sufletul înourat,
Mă 'nlănțuiți în hora-vă meschină...
Și cine poate să-mi găsească vină,
Că mă trezesc un rău și-un ne'mpăcat?

Pe lună doar mă regăsesc eu iară...
Un răsfățat al nopților de vară,
Un Dumnezeu din zare până 'n zare...
Și-atunci vă văd venind ca niște hoți,
Târându-vă păcatul spre iertare...
— Si de pe tronul meu vă iert pe toți!

Z. Bârsan.

Mireasă.

Irinei G. Lecca.

I.

Am urcat pe jos coasta. Caii osteniseră. Duceau din greu povara trăsurei bătrâne, și noi, fete tinere, sburdalnice, nerăbdătoare să ajungem mai curând sus la Mesteacăni, am luat-o pe poteca îngustă întinsă prin mijlocul izlazului ca o pânză albă peste un covor înflorit în toate colorile.

Bucuria de a ne găsi deodată aşa singure, libere în mijlocul naturii, în aerul plin de mirezme, ne însuflare, ne da aripi, și ne-am fi dus aşa până la făşia aurie ce se vedeă la capătul covorului, peste codru, până sus la poalele albastre.

Un sir de plopi înalți ni s'au pus în cale, la o cotitură a potecei. Și în umbra lor, din rariștea de mesteacăni, se zăreau ziduri albe. Casa mare boierească cu obloanele verzi, acoperite cu iederă, cu împrejmuirile și acătururile ei.

Deodată ne pierd veselia. Și cu cât ne apropiam, o sfială ciudată ne cuprindeă.

Pentru întâia oară părții ne trimeteau singure, să petrecem vacanța la mătușa Natalia.

Mătușa Natalia! Se rostează numele ei altfel decât al celorlați muritori. Mai duios, mai lin-

Se vorbează în casa noastră de bunătatea, de frumusețea, de talentele ei, în pilde. Și eu o priveam adeseori cu jind cum stătează mândră și zâmbitoare în rochia ei de catifea albastră, într'o cadră aurită de-asupra canapelei din salon... Par că îmi ziceă: aşa, aşa fetițo, să fii cuminte! Și ceasuri întregi aş fi stat aşa, uitându-mă la ea. Aşa era de frumoasă!

De văzut, aievea, n'o văzusem niciodată. Trăise aproape douăzeci de ani, departe, în munții Moldovei, la un schit de maice, și abia acum după moartea bunicei noastre, și mama ei, se hotărî să se întoarcă acasă pe moșia strămoșească, la Mesteacăni.

— Dacă-i aşa de frumoasă tuşa Natalia, de ce stă la maice ca o pustnică și nu se mărită?

Am întrebat odată aşa pe mama. Iar altădată am mai întrebat-o:

— Dacă-i aşa de bună tuşa Natalia și ne

iubește, cum de ei nu-i e dor niciodată de noi?

— De unde știi tu că nu-i e dor?

— Dacă nu vine să ne vază...

Adeseori când era și bunica de față, nu numai că nu primeam răspuns la asemenea întrebări, dar mama se încruntă la mine și mi făcea semne să tac. Iar ochii bunicei înnotau în lacrămi.

Simțeam noi că aci trebuie să fie un mister, ceva tare jalnic și umilitor în același timp pentru mătușa Natalia, căci am auzit-o pe mama oftând, când prietenele o întrebau de sora ei.

— Iși poartă rana ascunsă... Nu se tânguește, dar o văd că moare — de rușine.

Rușine?! Niciodată n'am îndrăsnit să întrebăm: ce greșală a putut să facă ființa asta despre care se vorbează cu evlavie ca de o sfântă. Cu atât mai vie creștea dorința de-a o cunoaște, în sfârșit.

II.

O găsim în mijlocul curții, uitându-se mirată la trăsura goală, care intră pe poartă în aceași clipă când sosirăm și noi la portița din dos.

Purtă o rochie simplă, cenușie, țesută la călugărițe în locul aceleia de catifea albastră, din cadră. Dar chipul era întocmai acela. Ochii mari, negri, foarte expresivi, sclipiră de bucurie când ne zăriră, și brațele ni se deschiseră amândouă.

Niciodată n'am primit o sărutare mai caldă, mai din inimă. Ne prinse de mână și ne duse sus într'o odaie mare, cu balcon și patru ferestre spre grădină.

— Aci, cu mine... Vreau să vă am aproape, cum îmi sunteți de dragi. Să vă păzesc noaptea somnul ca o mamă bună.

Ne-am strâns din nou în brațe. Eu și sora mea ne uitam la ea ca la o minune. Știam că are aproape cincizeci de ani și totuși era aşa de Tânără, frumoasă, ușoară, plină de viață, când ne-a scos pălăriile și ne-a rânduit hainele în dulapuri.

Nu se mai vedează pe față ei, albă și rumenă,

nici urmă de suferință. De ce spusese mama că va muri de o rană ascunsă?

O priveam uimite. Și dacă adusesem în inimile noastre un cult pentru mătușa Natalia, ca pentru o sfântă, o milă și o curiozitate pentru vieața ei de pustnică, toate se preschimbau acum într'o nelămurită, infinită admirare.

De subt pleoapele de jumătate închise de somn dulce, în odaia mare cu pereti albi ca zăpada, cu cele patru ferestre și balconul deschis spre grădină, în liniștea aceea turburată doar de ciripitul paserilor, o vedeam sculându-se încet, deodată cu zorile, îmbrăcând întotdeauna aceeași rochie simplă, neagră sau cenușie, aruncând spre noi o zâmbire, apoi ieșind în vârful degetelor, afară.

Deprinse cu vieața de pension, cu vieața de oraș a părinților noștri, nu înțelegeam cum poate ea să încalece aşa des-de-dimineață pe un cal de rassă, aprig, să coboare în vale peste poteca din izlaz, până în luncă, prin porumbiște până jos în sat, la han, la moară, la livede, apoi iar în sus la stâna din vârful dealului, și la opt, când noi de-abia isprăveam cu găteala noastră, să fie iar între noi, la cafeaua cu lapte... Împărțiată în slujitor, hranea pasările, măngăia porumbei, vițelușii, cuprindeă totul într'o ochire de gospodină înteleaptă și bună, cum poate numai în povești mai sunt.

Și ca în poveștile acele duioase despre vechi casteluri medievale, unde rămâne singură frumoasa Tânără soție, pe când iubitul se luptă undeva departe pentru țară. Și nu mai vine. A căzut? E prins? Vestejește undeva în vre-o pivniță întunecată, chinuit de foame, de sete, de dorul soarelui... Sau că e mort — mort pentru totdeauna, el, care fusese aşa de Tânăr, — voinic, și acum niciodată nu se va mai întoarce! Castelana plânge, îl aşteaptă, roagă fierbinte cerul să-i redeie, plâng mult, cu hohote, baie de lacrămi fierbinți, — ard și dor ochii frumoși până se stingă tot focul, se istovește inima și, cu încetul, în ceață ochilor obosiți se pierde chipul drag...

Adoarme în sfârșit, după multă jale, trudită și adoarme chinul sufletesc. Întâia noapte de odihnă, de-atâta vreme. În aerul proaspet al dimineții, în lumina de aur ce năvălește deodată cu zorile prin fereastra deschisă, se

deșteaptă frumoasa castelană. Oare n'a fost totul un vis? Îmbrățișarea lui caldă și cuvintele duioase, speranța și desperarea, abia vagi mai străbat prin amintirea ostenită a anilor duși... De afară cântecul ciocârliei

Serbările Șaguna: Esirea din catedrala din Sibiu după liturghie.

chiamă la vieață. O vieață nouă! Și dacă a pierit amorul mare, aș rămas fărâmăturile lui. Copilașii, surorile, castelul frumos, lacul din parc, pomii și toți copacii cu umbrele și freamățul plin de basme măngăietoare. Pentru astea a murit el! Și din murmurul izvorului par că aude șopante ademenitoare: pentru tine... Privește-le, e prinoul iubirei mele: trăiește! Fii păzitoarea locurilor sfinte.

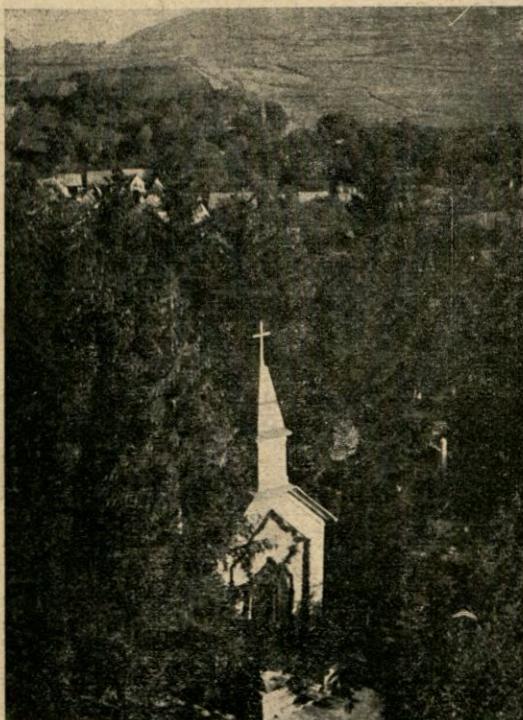
Fără să vreau, am întrebăt-o într'o seară,

aproape de plecare, pe mătușa Natalia: Unde au pierit visurile ei? Si căți ani în sir l-a aşteptat ea, pe iubitul ei?

III.

Şedeam toate trele pe canapeaua mare din salon. Ea la mijloc, Lili îi ținea o mână, eu îi cuprinsem brațul întreg și-l strângeam la piept cu nerăbdare:

— Spune, tușă drăgă, spune... Povestește-ne vieața ta. Trebuie să fie foarte frumoasă...

Mauzoleul Mitropolitului Șaguna, în Rășinari.

Din ochii ei senini năvăli o flacără ciudată.

— Frumoasă? Nu, dragă, e urâtă, prea tristă povestea vietii mele...

Rămase o clipă uluită de puterea amintirilor copleșitoare, par că ar fi vrut să ne roage: de ce le treziți din morminte? Apoi își ridică frumosul cap.

— Si totuș v'o spun. Poate să găsiți aici o povăță, voi, fete tinere, cari aşa de ușor vă dați inima.

Noi aşteptăm cu respirația oprită.

— Împlinisem în vara aceea opt-sprezece ani și veneam, ca și voi acum, pentru întâia oară aci, la moșioara asta uitată, părăsită

de părinții noștri pentru viață mai largă, mai bogată din orașele mari. Câteva zile m'am simțit străină, înfiorată de pustiul odăilor pline de păianjeniș, de întinderea nesfârșită a mărăcinilor peste curte, peste pajistea de altădată din fața aleii de nuci, despre care ne povestise bunica minuni de frumusețe, ca despre un rai pe pământ. Tăranii ne priviau pieziș de sub sprâncenele lor aspre ca și mărăcinii, și servitorii, întunecați și ei, nu arătau nicio bucurie de venirea noastră. Se mișcau a lene și se uitau lung la noi după fiecare ordin. Apoi cu începutul am scuturat paianjenii și am deschis pe rând ferestrele acestea mari, ruginite în tătâni. Par că deodată s-au trezit duhurile bune, amortite prin colțuri întunecate, și vesele ne râdeau acum din fiecare odaie spoită cu alb. Tata, obosit de viața din capitală, ar fi voit să rămână aci cățiva ani. Si eu am prins mare dragoste de viața asta, aci la obârșie, de unde pornește ca izvorul, limpede și mică, lină și mângăioasă, în acelaș vad curat, cu susurul domol ca și cântarea de leagăn. Si din ce mă gândeam cu mai multă înstrăinare la viața orașelor mari ca și râurile mari, cu ape tulburi, cu adâncimi nevăzute și primejdii nebănuite...

Îmi plăcea să stau de vorbă cu fetele din sat, nu la horă, ci seara când se întorceau, cu sapa de umăr, colo sub pomii din livadă. Aci erau mai sincere, mai deschise la vorbă decât la horă, unde găteala le face fudule și preocupate. Am prins adeseori din ochii lor frumoși, scânteietori de viață, taine grele, și din vorbe pe jumătate grăite am înțeles tragedii zguduitoare. Dar căt de ușor poartă ele aceste poveri de taine și dureri! Câtă sănătate în morala lor sfântă, croită după legi bine hotărîte și aspru păzite! Abia după zece ani, trăiți între acești copii ai naturei, am înțeles. Îmi erau dragi copiii mici, când îi vedeam în poarta caselor, prin ulicioare, desculți, în cămăsuțele pline de praf și noroi, cu pieptul desfăcut și părul bălai în cărlioanțe încurate. Ce n'aș fi dat să-i pot luă în brațe, să-i spăl, să-i piepten, și din prisosul pânzeturilor mele să le cos cămăsuțe. Dar numai aşa vag îmi treceau prin minte aceste porniri. N'ași fi îndrăznit să înfrunt privirile în-

tunecate de sub sprâncenele încruntate, duș-mănoase și bănuitoare... Doamne, ce mult mă dureau!

Și totuși, într-o zi am îndrăznit. Eră înspre toamnă și părinții mei aveau zilnic vii discuții împreună. Sora mea mai mică, mama voastră, nă-și terminase încă școala, trebuia dusă la pension și mama țineă să ne întoarcem cu toții la București; dar tata rămânea neclintit pe lângă hotărîrea de-a petrece iarna la moșie.

— Vino, Natalio, tu rămâi cu mine, zise tata întinzându-mi brațele. Tu să-mi porți grija moșiei și las-o pe mama-ta să se ducă la București.

Tata nu se pricepea la nimic din ale gospodăriei. Om nervos, iritabil, își eșea din răbdare la orice stângăcie a logofătului. Il certă, îl dedeă afară. Schimbase trei în vara aceea. Puneă la socoteala vătășeilor orice stricăciune, fie chiar și din ordinele lui greșite. Și ei îl furau pe întrecute ca să-și scoată din capete.

Mîntea mea Tânără puțin putea să deslușescă din acest chaos, dar totuși prindea câte un fir drept. Și fiindcă mi s'a dat voie să pot tocmai și eu o slugă, l-am învoit pe Năică, al treilea băiat din cei șase pe cari îi avea lelea Stanca, vecina noastră de peste grădină; l-am pus să curețe cu o sapă mică mărăcinii din curte și unde vor fi mai mari, de nu-i poate scoate cu sapa, să le pună o bucătică de var nestâns la rădăcină și apoi apă peste var.

Năică eră un băiețel de zece ani, istet și îndemânamec. În câteva zile mi-a stârpit toți mărăcinii, nu numai din curte, dar și pe toată întinderea moșiei. Dedeă de dimineață până seara din mânușite cu sapa și se cățără de orice car ori trăsură ce ar fi ieșit din curte, cu sapa lui și un săculeț de var în spinare. Prinsesem dragoste de el; în chipul lui cûrățel și alb par că se oglindea virtuți strămoșești. Duminecile după amiazi Năică se cerea acasă să se primenească. Și eră o plăcere să-l vezi cum se întorcea de zorit, îngrigorat: nu cumva am întrebat de el? N'am vre-o scrisoare de trimis la poștă? Sau de vreau să-mi culeagă mure? Serios, conștient de datoria lui de servitor, se opreă în față

mea, dar aşa de drăgălaș, alb și rumen în cămășuța-i curată ca zăpada, încât îmi venia să-l sărut.

— Cine îți spală ție cămășile, Năică? îl întreb.

— Mama.
— Și cine îi le coase?
— Tot mama. Cu arnici. Și ea le și țese.
— Țese și pânză subțire?
— Țese, când are vreme. Da acu n'are cine să-i facă țevi...

Bustul Mitropolitului Șaguna în mauzoleul din Rășinari.

— Până acum cine-i făcea?

— Eu. Că pe nenicu' l-a dat la tâmplărie și Gheorghită vede de vacă.

Stăpânită de un gând am prins pe Năică de umăr.

— Vreau să mă duc la voi acasă, să văd războiul.

Și am pornit. Năică a fugit înainte. Și l-am auzit cum mă anunță:

— Mamă, mamă, vine cuconia cea mică la noi.

Femeia se ridică, cu un copil de vre-un

an și jumătate în brațe. Mirată să uitat întrebător la mine, și nici asigurările mele că venisem să-i văd războiul, nici zâmbetul meu binevoitor n'a scos-o din nedumerire.

— O fi făcut ceva rău, băiatul, pe acolo?

— N'a făcut nici un rău.

— Dè, eu am zis că-i prea mic, crud, ce știe el? Da' logofătul ziceă să curețe niște buruieni și tată-său aud că l-a învoit cu anu'.

— Năică e băiat cuminte.

Abia acum se arătă pe fața femeii, o mișcare ce semână a zâmbet. Și era Tânără, frumoasă, dar de o seriozitate înfricoșată. Și cei patru copilași din jurul ei mă priviau tot aşa de serioși. Doar cel mic râdeă într'una și căută cu mânușitele-i albe să-mi desprindă funda roșie din păr.

Dacă n'ași fi intrat în casa asta, niciodată n'ași fi avut idee că de vieață intimă familiară a oamenilor ăstora. Și poate cu totul altfel s-ar fi trecut și vieața mea. Dar am învățat să-i iubesc și, dacă nu m'ași fi temut să nu supăr pe tata, toată ziua aş fi stat cu Stanca să-i fac țevi, să-i ţin în brațe copilul drăguț, până când ea țeseă sau cosează râuri pe pânza cea subțire.

Dar într'o zi Năică veni de acasă, galben, cu ochii roșii de plâns.

— Ce-i Năică?

— Moare copilu' nostru...

Într'o clipă am fost în fundul grădinii și la vecinii noștri.

Cel mic se svârcolea pe pat, în dureri. Dupăcum ținea pumnii strânși și scrâșnișă din dinți, galben, cu ochii întorsi, arși de friguri, am văzut că primejdia e mare.

— Un doctor! mi-a fost primul cuvânt.

Mai multe femei erau adunate în jurul patului, unele bocindu-se, altele dând sfaturi. O bătrâna ținea gata luminarea. La strigătul meu nimenei nu răspunde.

— L-ați arătat la un doctor?

— De unde? Ce să-i facă doctorul?

— A fost măsa cu el în deal, la o femeie, a descăntat, l-a tras. De geaba. Copilu' moare.

Bătrâna cu luminarea se îngheșuiă la căpătâi.

Prinsei mânuța fierbințe a copilului, îl chemai pe nume măngăietor și el se sila să-mi zâmbească iar, ca altădată. O clipă numai, și aşa de trist! Apoi din nou se sgârci,

strângându-și pumnisorii galbeni deasupra stomacului și scrâșnind din dinți.

Îl trimisei pe Năică cu poruncă să pună caii la trăsură, și am alergat acasă, în odaia tatii. Tremuram și aveam ochii plini de lacrimi. Tata se ridică speriat dela masa lui de scris.

— Ce s'a întâmplat?

L-am rugat să scrie câteva cuvinte doctorului plășii să vină numai decât cu trăsura noastră să vadă un copil bolnav.

— Ce copil?

— Fratele lui Năică! îngâncă, și la privirea scrutătoare a tatii am simțit că sângele îmi năvălește în față.

Poate că el îmi facea o vină din afecțiunea mea pentru copiii țăranilor. Dar nu-mi făcă nici o mustrare. Își reluă cu liniște gazeta scăpată din mână.

— Scrie-i tu, îmi respunse.

— Eu? dar nici nu știu cum îl chiamă.

Tata își lăsă din nou gazeta cu oarecare necaz ascuns și își scotoci portmoneul.

— Uite aci e.

Îmi întinse o carte de vizită: Doctor Sorin Poenaru, medicul Plășei Bucov.

Sunt nume cari se leagă și se întipăresc așa deodată în mintea noastră.

IV.

Până când să aud uruitul trăsuri întorcându-se, mi-am repetat de nenumărate ori numele acesta: Sorin Poenaru. Oare o fi în stare să ne scape copilul?

Și de ce tremuram aşa cu tot sufletul cuprins de grija asta? Știam doar că la țără mor copiii aşa de des și vedeam că părinții său și împăcat cu moartea lui. O superstiție... Credeam că e de rău augur pentru dragostea mea de copii, fiindcă mititelul acesta fusese cel dintâi pe care-l ţinusem în brațe. De ce nu m'au chemat ei îndată la îmbolnăvirea lui? De ce mă priviau și acum aşa de rece, cu neîncredere, ca și când grija și iubirea mea n'ar însemnat nimic pentru dânsii?

Dar iată că venia măntuitorul. Un Tânăr slabuț, dar cu înfățișarea bună și blândă. Se înclină înaintea mea rostind încet:

— Sorin Poenaru.

Si ochii i se opriră în ochii mei. Niciodată

n'am văzut o privire mai expresivă, fascinătoare.

Orice ar zice fizionomiștii, caracterul nu se cunoaște din trăsăturile feței, nici din voce, nici din felul cum și se prezintă omul; el e în ochi, numai în ochi e toată oglinda sufletului...

Mătușa Natalia se opri deodată, cu privirea pierdută în vag, ca și când ar fi isprăvit povestirea sau că i-ar veni grozav de greu să spună mai departe.

Dar noi ascultam fără respirație, cu încordată luare aminte.

Și ea reîncepă oftând:

— Niciodată nu voi putea uită ochii aceiai mari și negrii, cum s'au pironit în ochii mei, ca și când mi-ar fi vorbit cu glas tare:

— Un copilaș bolnav? Un copil de țăran? Și tu tremuri pentru el, îl iubești. Ai atâtă inimă! Admirabilă inimă. Sunt și eu setos de aşa iubire, de aşa o inimă...

Așa îmi vorbeau ochii lui, pe când buzele îngânau cuvinte simple, sfioase, încurajătoare pentru micul meu protejat.

Dar eu nu auziam, nu ascultam graiul buzelor, ci pe al ochilor. Doamne, și azi mă tulbur, săngele cu greu potolit, vedetă, îmi svâcnește în tâmpale, îmi năvălește în obraz — de rușine. Rușine de slabiciunea mea, de neștiința mea, de ușurința cu care l-am crezut.

În câteva zile — în timp ce copilașul vecinei noastre muri, — sufletul meu se legă pe veci de iluzia acestei închipuiriri și nu l-am mai putut deslegă.

Am pus mari luminări de ceară și flori multe la căptăiul micuțului mort, dar n'am mai plâns. Jalea florilor moarte nu putea să-mi întunece bucuria celor vii, cari răsăriau acum cu îmbelșugare din inima mea. Iubiam. Largi deschideam brațele spre vieață, vieață nouă pe care o desvelisem într'o clipă din ochii lui aşa de plină de lumină, orbitoare de frumseți.

Dar nu numai eu fusesem orbită. Orbiți au fost și părinții mei, sora mea, rudele, prietenele, cu toții îmi țineau cor.

— Ce om delicios! Ce fericită o să fii tu, Natalio!

— O căsătorie ideală! Din amor! Auzi, nici nu s'a interesat dacă fata are zestre ori nu.

Eu zâmbeam ca dusă de pe lume.

— Ce banali sunt oamenii, îmi ziceam, dacă ei se mai pot gândi la asemenea lucruri.

Negreșit dacă Sorin ar fi întrebat pe tata de zestrea mea, tata i-ar fi arătat ușa, iar eu aş fi pierdut încrederea în norocul meu.

Ne-am logodit, aci, la Mesteacăni, în umbra aceea a nucului mare, colo, din mijlocul aleii, pe sub care micul meu „groom“, cum îl numea Sorin pe Năică, curățise aşa de frumos în ziua aceea. Nici un fir de iarbă sau frunză uscată, nici un spin, numai covorul verde, moale, și prin rariște ici-colo câte-o tufănică mânăiată de raza blândă a soarelui de toamnă. Treceam de braț prin aleie și copilul ne privea, gătit și el de sărbătoare, în cămășuța-i albă, răzimat de un nuc, cu niște flori de nalbă în mână... Ciudat! Ochii lui neinovați nu mai erau aşa buni ca mai nainte; se uitau la mine întunecați și bănuitori, ca ai bătrânilor. Și ce palid eră copilul! Eră oare tot jalea după frățior?...

Sorin îmi vorbea de viitor, de fericirea și de legătura sufletelor noastre pe veci, când zuruitul clopoțeilor dela trăsura noastră îl tresări pe Năică și-l făcu să alerge la poartă.

In clipa următoare eu îmbrățișam pe rând pe mama, pe soră-meă și pe o prietenă venită cu ele din pension.

Fusește singura mea prietenă, care îmi arătase atâtă iubire! Și-i scrisese de norocul meu. Ea îmi răspunse drăgălaș, cu o fermecătoare sinceritate, că mă invidiază și-i tare dornică să mi-l cunoască, pe alesul meu.

— „Trebuie să fie frumos; înalt, voinic, cu ochii mari și visători, cum eră idealul nostru“. L-am răspuns că nu-i tocmai aşa de înalt Sorin, iar dorința de a-l cunoaște ușor se poate îndeplini: să vie, să-mi fie soră de mireasă la cununie. Și iat-o, acum se coboră din trăsură zâmbitoare. Eră mică, blondă, aşa de usoară, subțirică, încât noi fetele făceam haz de ea, la plimbare o luam între noi și-i țineam aripele pelerinii să n'o ia vântul pe sus. Și acum avui par că într-o devăr impresia aceasta, cum îi flutură vântul vălul alb și lung. Dar ea se înfășură repede în el desfăcându-se din îmbrățișarea mea, și rămase o clipă aşa nemîscată, privind cu coada ochiului la Sorin.

L-am prezintat ei, dar ea nu i-a întins mâna, ci l-a tot fixat aşa de jumătate zâmbind, cu o mişcare din cap aproape dispreţuitoare, ca şi când ar fi spus:

— Numai atâta-i?

Apoi începù să-mi vorbească, în felul ei exuberant, de pension, de călătorie, de oaspeţii cari aveau să mai vină la logodnă.

Sorin s'a retras la o parte. Şi chiar în ziua aceea mi-a spus că-i ie tare nesuferită pri-

— Nu-mi place de ea! Are ceva provocător în felul ei. Ce deosebire între tine şi ea. Tu, înger senin!

Mă privi adânc în ochi, desmierdător, cu privirea aceea catifelată, cu străluciri moi şi calde, care mă ridică de pe pământ.

V.

Nina nu băgă de seamă antipatia lui Sorin Se simteă bine la noi. Cântă cu sora mea

Port țărănesc din Roșia (comitatul Bihor)

tina mea. Necuvijincioasă, rău crescută, şi-am făcut o greşală că am invitat-o.

Eu l-am rugat să mă ierte. Aşa sunt fetele din pension neumblate în lume. Dar Nina era o fată bună. Puţin capricioasă, dar bună. Fata unui negustor bogat, cea mai bogată fată din tot pensionul, rămăse în orfană, fără rude mai de aproape, numai cu spoiala aceea de cultură din şcoală, dar în fond înimă multă, generoasă. Când îşi primea banii de cheltuială la pension împărţia din ei la toate fetele cari n'aveau... Sorin ascultă tăcut, cu fruntea întunecată:

la vechiul nostru pian din salon, jucau împreună, şi umpleau casa de răsunetul veseliei. Ori că rătăceau prin păduri şi livezi şi seara se întorceau cu braţele pline de flori.

In vremea asta, eu cu Sorin şi mama sfătuiam asupra pregătirilor cununiei noastre. Ceasuri de o clipă, luminoase, unde lumea viitoare mi se zugrăvea în toate colorile raiului.

Trebuiă să ne luăm o casă în Bucureşti, căci Sorin n'avea să mai rămână de-acu medic de plasă. Şi gândul acesta nu mă mai îngrozea. Nu-mi părea rău că părăsesc grădina mea jubită, aleea de nuci, livezile fru-

moase pentru cari făcusem jurământ de credință în sufletul meu. Nu-mi păreă rău nici de copilașii palizi și desculți pe cari nu voi mai putea să-i iau în brațe și să le cos cămăsuțe... Poate, credeți voi, că mă gândeam să fac binele acesta acolo în oraș unde sunt poate și mai mulți săraci? Nu. Nu mă gândeam la nimic ce nu eră el. Și nu mă mai mișcau nici ochii triști ai lui Năică, nici fețioara lui palidă, cum o coboră în pământ când treceam pe alei de brațul mirelui meu, radioasă și fericită în egoismul meu nemărginit.

Și pentru asta mi-am primit pedeapsa.

Săptămânilile treceau în sbor și nu mai erau acum decât zece zile! Totul eră gata. Rudele îmi trimeteau daruri și nașii se anunțaseră să vină cu un convoi de prieteni. Preotul și învățătorul, mândri de aşa o nuntă mare în satul lor, ne pregăteau un cor de copii să ne cânte la biserică. Glasuri de îngeri, imnuri divine. Și în sufletul meu eră o pregătire divină pentru viața nouă, plină de mistere încă, nedeslușită dar frumoasă... Trebuiă să fie frumoasă!

Nina îmi brodă batista de mireasă, și singură ea nu eră încă gata. Rochia, vălul, îmbrăcate pe manechin într-o odăită de sus mă așteptau. Drăgălașă, cu capul ei mic și blond, Nina stetea cât e ziua aplecată asupra gherghelului, adâncită în munca ei, care, zicea, trebuiă să iasă fără cusur.

Dar de un timp păreă schimbătură, serioasă și gânditoare. Nici nu mă observă când intrai în odaie. Apropindu-mă de scaunul ei, îi prinsei căpșorul între mâini și o sărutai pe frunte. Ea tresări și se ridică foarte turburată, ștergându-și fruntea de sărutarea mea.

— Te-ai speriat? o întreb eu galeș. E o glumă de-a noastră obișnuită la pension. Iartă-mă.

Se roși toată și o clipă se uită la mine cu ochii ei verzi, strălucitori de mânie, apoi iar se așeză la gherghel.

— Da, m'ai speriat, îmi zise sec.

— N'am știut că ai devenit nervoasă, i-am zis și-am lăsat-o singură.

Sorin avusese dreptate. Ce căută ființa asta caprecioasă și rău crescută în viața mea? De când o știam, se alipea de mine, măgulitoare îmi intrase în suflet, și acum

într'o clipă, dintr'un gest, se trădă; prefăctorie a fost totul.

Peste puțin vine sora mea și mă întreabă:

— Ce i-ai făcut Ninei? A lăsat lucrul și plângere.

— Nina? Niciodată nimeni n'a văzut-o plângând.

— Du-te și o mângăie.

Sorin îmi ațină calea.

— Las-o în pace, îmi zise el aspru.

Și toată seara fă indispus, cu fruntea înorâtă, ferindu-se de mine. Nu înțelegeam nimic.

Din ziua dintâi, doar o singură dată se mai supărase pe Nina. Stătuserăm de vorbă cu toții în jurul mesei din sofragerie. Nina singură tăcea gânditoare. Apoi se sculă deodată și trântindu-se pe un jet de lângă fereastră, murmură destul de tare ca să auzim, eu și Sorin, cari ședeam aproape de ea:

— Da, da, e destul de bine Sorin... Dar eu totuși nu m'as fi încrezut în el.

Sorin se turbură, ești afară și eu îl urmai.

— E nebună, fă-o să plece de aici!

Pe urmă păru a se împăcă iar cu ciudăteniile ei. Se și împrieteniră puțin. Ba într'o seară ea îl rugă să o însوțească până jos la moară, unde avu curiozitatea subită să vadă cum se macină porumbul, strivit de roțile de piatră mânate de apă...

De ce pornise acu iarăș dușmănia împotriva ei?

Câteva zile țină norul nelămurit. Dar Sorin avea să plece la București, de unde să se întoarcă apoi chiar în ziua nunței cu flori alese pentru împodobirea desăvârșită a ceremoniei. Făgădui să-mi scrie în fiecare zi cât va lipsi.

Dar de ce sărutarea lui la despărțire fusese aşa de usoară și buzele reci? mă întrebam eu nedumerită. Și o presimțire rea s'a înfipă în inima mea ca o ghiară de pasare răpitoare.

Cinci zile m'am sbătut într'o neliniște chinuitoare. Sorin nu-mi scria. Nu-mi da nici o veste.

Doamne, ce de gânduri păgâne îmi sfășiau acum inima, unde mai nainte nu erau decât blânde desmierdări și simfonii cerești. Geamăte surde și urlete ca de fieră îmi răsunau din adânc.

A șasa zi sosiră nașii. Biserica fău împodobită cu frunze de stejar și preotul veni să ne întrebe la ce oră va fi cununia.

Părinții mei se învârteau zăpăciți, tresărind la orice sgomot, într-o așteptare încordată. Eu tăceam în jetul dela fereastră, amortită. Știam că n'are să mai vină!

Mama se apropie de mine, speriată de starea mea letargică, și mi puse mâna pe frunte. Mâna-i tremură.

— Du-te, o auzii șoptind surorei mele, chiamă pe Nina. Duceți-o în grădină, distrați-o cumva...

— Nina? dar eu nu știu unde-i Nina... Am sărit ca mușcată de o bănuială.

Nina! A, da. Ea trebuie să știe ce s'a întâmplat. De ce ură ea pe Sorin? Pentru ce îl disprețuia și mi spunea că ea nu s'ar fi încrezut în el?

Intr-o clipă am fost sus în odaia ei, aproape răcind:

— Unde-i Nina?

— Nu-i aci, îngână soră-mea. N'a dormit aci... Uite, patul i-e desfăcut de aseară...

Mi-am strâns pumnii asupra buzelor ca să nu țip și-am alergat în capătul coridorului unde era odăia cu manechinul și cu ghergheful Ninei și unde-i plăcea ei aşa de mult să steie peste zi. Ușa era închisă. Am bătut de două ori fără să primesc răspuns. Atunci am izbit-o cu atâtă furie oarbă încât ivărul sări din cuie... În odaie nu era nimenei. Rochia mea de mireasă, cu vălul întins deasupra ei, așteptă cununa de lămăită. Si batista brodată cu artă, scoasă din gherghef, era aşezată pe o măsuță, lângă manechin.

Coferul Ninei deschis, și hainele în desordine, unele pe un scaun, altele aruncate pe jos, ca și când cineva ar fi răscosit printre ele ca să aleagă de acolo ceea ce-i trebuiă... Le-am răscosit și eu lacomă, în friguri, să dau de un semn, o urmă pe care să pornesc.

Din buzunarul unui șorț negru, șorțul ei de pension, îmi răsăriri un bilețel alb. Nu erau pe el decât aceste cuvinte:

„Sunt de acum robul tău, poruncește-mi, ce să fac?“

Scrisul lui Sorin...

Mătușa Natalia tăcu și se uită cu înțeles

la noi. Noi amândouă stteam înmărmurite. Lili era albă ca varul.

— Și pe urmă ce-ai făcut? întrebai eu într'un târziu.

— Nimic. Am stat toată ziua în odăia aceea, singură, cu ușa baricadată. Sara m'am scoborât îmbrăcată în rochia mea de mireasă. Oaspeții nu plecaseră încă. Știam cât dor aveau de chef, și am rugat pe tata să destupe sticlele de şampanie. Curgea spuma în pahare, în sănătatea miresei... O mireasă veselă — pe veci mireasă! Am petrecut și am râs în noaptea aceea pentru toată viața. M'am uitat în oglindă, cât eram de frumoasă în noaptea aceea. Am pus alături de mine figura mică a Ninei, talia ei subțirică, am imitat râsul ei râsfățat, puțin ironic, mișcările ei, usoare ca de aripi de pasare gata să-și ia sborul...

Apoi am fugit iar sus, în odăia aceea din fundul corridorului, și am mugit ca o fieră cu glonțul în măruntaie.

Speriată de atâtă clocoț ca de iad, m'am dus pe urmă la schit.

Acolo, în liniștea pădurei, cu pilde vii ale resemnării în fața mea, m'am potolit, cu încetul. Nu într'un an sau doi, ci în douăzeci.

Căci grozavă e patima săngelui aprins, și neîndurată-i văpaia nestinsă a tinereței, cu toate amintirile cari se redeșteaptă mereu în suflet și ard chiar sub cenușa anilor stânsi.

După moartea părinților mei m'am întors aci la Mesteacăni, să nu las iar în ruină ceeace au clădit strămoșii voștri, pentru voi, pentru urmașii voștri.

Il știi pe d-nul Nicolae Nistorescu, administratorul moșiei noastre? E Năică, groomul meu de odinioară. Nici nu se poate un administrator mai ideal.

— Știam eu că ai să te întorci D-ta iar la noi, îmi zise deunăzi, zâmbind cu ochii lui cei buni și blânzi.

Oamenii din sat îmi zic „mireasa“. — Mireasa Domnului, desigur. Copiii vin în brațele mele și bătrâni nu se mai uită la mine cu pizmă de sub sprâncenele stufoase.

Mătușa Natalia zâmbi frumos ca o sfântă și noi am rămas multă vreme tăcute, cu capetele lipite de sânul ei.

Constanța Hodoș.

O a s p e v e c h i u .

Când zilele 'mi mureau în umbră, sărace toate deopotrivă,
Tu sfântă, minunată noapte, mi-ai fost de-apururi milostivă.

Când te iveai, din pragul bolții cu albă pulbere de stele
Durai o punte argintată la ferestruia casei mele.

Tu mă vedeaui în brațe slabe îmbrățișând trudita pernă,
Când visuri îmi goneau odihna cu 'nfrigurarea lor eternă.

Tu mă găseai uitat și singur și — darnică ca totdeauna,
Între păreții morți și umezi îmi trimeteai podoaabă luna.

Cum coboră stăpâna mamă, făclie 'n casă să-mi aprindă,
Se deslușea o lume 'ntreagă închisă 'n ciobul de oglindă...

Se 'nfiripau lumini și visuri, că te mirai chilia scundă,
Cum poate-atât prisos de vraje în îngustimea ei s'ascundă.

Atunci, în pacea 'nfiorată de năzuințe fără nume,
Un copilaș cu ochii vineți, senini ca rostul unei glume,

Se furișă încet pe-o rază la patul meu, să mă alinte
Cu neastâmpărul albastru din căutătura lui cuminte.

Cu degetele moi și albe pe ochi mă mângăia... pe frunte...
Râdeă cu glasul lui de clopot când da de firele cărunte...

Îmi desgropă povești uitate și cu făptura lui sprințară,
Îmi deșteptă un zvon de frunze, un zvon de cântec dela țară...

Venea la mine busuiocul, veneau și flori de sănziene,
De mâna mă duceă copilul în țări cu smei și cosânzene...

*

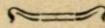
Cum trece vremea ne'ndurată și pururi cumpăna și-o saltă...
M'a dăruit c'o mâna soarta dar m'a furat cu ceealaltă...

E largă casa mea acuma, dar noaptea-i mută și săracă,
Eu stau strivit și aud aievea cum toate 'n juru-mi prind să tacă...

Nu mă mai știe vechiul oaspe... odată mi-a deschis pe-o clipă...
Și nu m'a cunoscut sărmanul... — Cutremurat să dus în pripă...

Pe semne c'a murit acuma, ori ursitoarea nu-l mai lasă...
— Copilăria mea senină, tu nu mai vii la mine 'n casă...

Octavian Goga.

Eminescu în politică.

Nu. Orice mi-ar spune „restauratorii“ lui Eminescu după metopele manuscriselor lui, — n'a intrat el, de bunăvoie, în răsboiul politic — ci prietenii și imprejurările l-au tras. Nu învinovătesc pe nimeni. E o copilărie... spaniolească, să construești istorie cu poate și cu dacă. Lucrurile s'au petrecut cum foarte firesc eră să se petreacă. Pentru moment țara n'avea ce face c'un poet așa de mare. Cam asta se întâmplă pretutindeni cu poeții aceștia mari. și nici nu poate

Tărani din Frișu (com. B.-Năsăud).

fi altfel. După ce că vin așa de rar, apoi, și când vin, cad așa de fără veste, și sunt așa de incomodozi, Doamne iartă-mă, că de multe ori oamenii mari, cari și-au ocupat din timp locurile lor de oameni mari, se uită c'un sentiment de adevărată compătimire la căte-un astfel de mosafir nepoftit, și, plăcăsiți că nu-l pot ca ză, au și aerul de-a se întrebă: Ce naiba să facem noi cu ăsta? N'avem destule pe cap? Să mai purtăm acum și grija lui...

Drept e că Eminescu ne-a sosit într'o vreme de mari prefaceri, când noi construam de zor căzărmi și gări, dela un capăt la altul al țărei. În sgomotul ciocanelor și al grinzilor de fier s'ar fi putut întâmplă foarte bine să nu-l auzim de loc, — să nu-l audă nimeni în toată vremea cât a trăit printre noi. și e o mare fericire că l-am putut auzi. S'a ridicat întâi d-l Maiorescu și ne-a spus: „Ascultați ce frumos cântă

glasul acesta nou!“ Ș'am ascultat cu drag. Ni se păreă că trecutul țărei noastre, și toate durerile și speranțele neamului nostru, vorbesc prin gura trimisului acestuia. și în adevăr căsa eră. Dar un singur minut nu ne-am întrebat: Omul acesta își are el vr'un rost, vr'un căpătău pe lumea asta? Unde trăește? Cu ce mijloace? Nimici nu s'a gândit la așa ceva. Cum eră să ne gândim? Ne întrebăm noi vr'odată unde doarne privighetoarea din teul diminejilor noastre de Maiu...

Și pe urmă noi eram așa de ocupați, cu lucruri serioase! S'a întâmplat deci ca, după multe învăluri, poetul să se găsească iarăși la o răspântie grea în drumul inserării lui așa de timpuri. — Voi, cari ați avut în totdeauna un adăpost sigur în viață, voi cari n'ați cunoscut amenințarea zilei de mâne, mai cumplită decât toate durerile zilei de azi, voi cari ați putut gândi în liniste la ce v'a fost drag vouă să gândiți — nu puteți înțelege chinurile, spaima până la nebunie și disperările acelei existențe pe care, acelui grozav coșmar care a fost viața sărmanului nostru Eminescu!

Eră ce să-l împingă, să a fost cine să-l tragă în vâltoarea luptelor politice. Fermecător prin strălucirea talentului lui, puternic prin cinstea, vastă cultură și adâncă lui iubire de țară și de neam, și, pe lângă acestea, prețios prin nobila-i dezinteresare de artist — cum nu eră să fie căutat, ca jarba de leac, un asemenea om, de gazetele politice de pe-atunci? Nu eră nici o revistă care să-i poată plăti o călătorie în stele. Dar orice ziar de partid i-ar fi poleit cu aur săgețile aruncate de el — cel mai temut arcaș — în tabăra dușmană. — Imbrăcă deci armura conservatoare, care, oricum, eră o imbrăcămintă, și ce'ce n'avea pe lume nici un căpătău își încordă arcul voinicește, și trase cu patimă de pe meterezeie „Timpului“ în rândurile fraților lui dela „Românul“. Acestea se petrec în anul de sânge 1877. Eminescu e în plină bărbătie a puterii lui creațoare. Cele mai glorioase pagini în ziaristica română vor trebui să fie căutate în cei șase ani de „salahorie“ ai marelui nostru poet, ani petrecuți fără vacanță și fără odihnă, în redacția ziarului „Timpul“, ani de mistuitoare muncă, de luptă cinstită până dincolo de hotarele puterilor lui, ani grozavi cari au fost și cei din urmă ai amărătelei lui vieți pământești. Ca orice fire de erou, Eminescu nu face socoteli. El își duce acolo tot sufletul lui curat, împodobit cu cele mai alese daruri, își dă aurul vieții lui — și în schimb nu cere nimic și nu așteaptă nimic pentru el. Cum îl privesc cei pentru cari se luptă — îi este aproape indiferent. Unii se uită la el prin sticla unui monocular, și-i intorc spatele, ca unui „fichu drôle“, de căte ori își permite să-și ridice nasul din hârtiuile lui și să s'amestece în discuții privitoare la istoria neamului românesc, pe care numai ei au dreptul să știe, — alții, foarte puțini aceștia, îl prețuiesc ca pe un om care aduce partidului servicii ce nu se pot plăti cu bani; și doi, sau trei de-abia, în tot partidul, cunosc în el pe marele cântăreț și profet al poporului

nostru. Aceştia îl iubeau în adevăr. Dar și ei ce puteau face? Venea vara, plecau toți la aer curat și la odihnă, unde ceteau cu entuziasm frumoasele articole ale neobositului Eminescu. El rămânea la post. Scria în fiecare zi câte un articol, traducea depeșile din străinătate, revedea informațiile și corespondențele, și adesea facea singur toată corecția gazetei. Ideile conservatoare filtrate prin sufletul lui de o profundă bunătate și de o mare putere de înțelegere a rosturilor noastre, eșeau limpezi, atrăgătoare, pline de căldura și de tăria sufletului prin care trecea și mai ales de sinceritatea aceea nobilă, pe care numai un poet mare poate să o aducă și să o păstreze întreagă în luptele lui. În toate luptele lui. El nu se gândeau la foloasele biruinții, la strălcirile triumfului sau la bogăția trofeelor, cum nu se gândeau nici la greutățile și primejdiiile răsboiului. Era poet, și se da tot — se dăruia tot. Dacă izbânda ideilor pentru cari lupta ar fi cerut jertfa unei vieți omenești — nimici nu ar fi fost mai gata, mai cu bucurie dispus să-și dea viața lui, ca blandul Eminescu. De fapt nu și-a dat-o? N'a stat el neclintit săse ani de zile pe zidul fortăreței conservatoare dela „Timpul” și n'a fost în toată vremea astă ţinta tuturor săgeților înveninate din tabăra dușmană? S'a luptat până la cea din urmă licărire de gând, până când singur a simțit marele dezastru, care i-a smuls din inimă strigătul infiorător al desnădejdei:

„Ah, organele-s sfârmate și maestrul e nebun!“

Trebue să fie grozav sentimentul acesta al unui zeu al gândirii, care se vede amenințat în insuși atributul divinității lui! Să simți că mori, nu e aşa de trist, mai ales când n'ai trăit degeaba pe lumea astă, — poate fi chiar o descărcare, o pregătire plăcută pentru odihna de veci. Dar să simți că-ți pierzi mintea, că n'ai să mai fii stăpân pe gândurile tale, că tot felul de temeri și de vedenii urite au să năvălească în sufleul tău și n'ai să le mai poți alungă — să vezi cum te invăluie intunericul, și să știi c'ai să trăești în mormântul acela de intuneric, și ai să te sbați și n'ai să mai poți ieși de-acolo — iată ce trebuie să fie în adevăr culmea suferinței omenești! Si culmea aceasta o atinge Eminescu la vîrsta de treizeci și doi de ani!

„...Mă simt atât de bătrân, atât de obosit, încât degeaba pun mâna pe condei să încerc a scrie ceva. Simt că nu mai pot, mă simt că am secat moralicește și că mi-ar trebui un lung, lung repaos, ca să-mi vin în fire. Si cu toate acestea, ca lucrătorii cei de rând din fabrici, un asemenea repaos nu-l pot avea nicăieri și la nimeni. Sunt strivit, nu mă mai regăsesc și nu mă mai recunosc... Aștept telegramele Havas, ca să scriu iar, să scriu de meserie, scrie-mi-art, numele pe mormânt și n'ashi mai fi ajuns să trăesc!“ (Scriă din redacția Timpului, unui prieten).

Încă odată nu putem învinovăji pe nimici. Dar un cuvânt amar, de-ar fi să-l spunem, l-am spune politicei noastre. Ea a cerut și a primit dela Eminescu toată viața lui — o viață nobilă, curată, sfântă

lamură de bunătate și de lumină, cum n'a mai fost alta. A luat viața astă fragedă și a făcut cu ea ce-a vrut: sulită de impuns, trămbită de alarmă, scut de apărare, fașine, scară, târnăcop... tot c'e-a vrut. Viața aceasta aparținea altiei chemări. Ea era trimeasă pe lume ca să creieze. Puterea astă o avea, și funcțiunea astă era a ei: să creieze lucruri înălțătoare și eterne. Si politica i-a spus: pentru mine asta nu fac nici două parale. Mie să-mi torni articole frumoase, în cari o jumătate din oastea mea să fie ridicată în slăvi și cealaltă jumătate să fie cufundată în iad — asta e tot ce vreau dela tine. S'a avut mai mult, decât a vrut, — pentru simplul cuvânt că sufletele mari dau totdeauna mai mult decât li se cere.

Ar putea trăi Eminescu. Ar fi ați om de șaizeci de ani. Om în putere încă. Doar dușmani ar avea mai mulți. Noi nu l-am prețuit mai mult. O, nu. Cu siguranță nu. L-am întâlnit pe stradă, am stă de vorbă cu el. Ne-ar plăcea să-l avem la petrecerile noastre... Si încă nu l-am înțelege. Căci nu mai moartea-i desvălește pe oamenii aceștia și-i arată căt au fost ei de mari.

Tăran din Ruscior (com. B.-Năsăud).

Mă gândesc la sfiala lui de copil, mă gândesc pe de altă parte la lipsa de orice sfială a celor cari se indeasă morțis la locuri pe cari nu le merită, și mă întreb: ce-ar fi ați Eminescu?

Ar fi primredactor la „Epoca” sau la „Conservatorul”. Atât, și nimic mai mult. Politica ar fi mai avut dela el o sumă de articole admirabile, pe cari mai târziu tot literatura ar fi trebuit să le culeagă, pentru că să se mai despăgubească de poezile pe cari poetul n'ar fi avut vreme să île dea... Si încolo, nimic. Canon mai lung. Decepții mai multe. Iată ce ar fi avut Eminescu dela politică, până în cele din urmă.

Ah, tăranul nostru, când zice el „politica” și închide nițel dintr'un ochiu... Toată istoria dureroasă a ticăloșilor noastre e în acest cuvânt, astfel rostit.

A. Vlahuță.

Scrisorile trimise altădată...

Scrisorile de-atunci, amintitoare
De toate câte fură între noi,
Răvașele ce și le-am scris odată
Mi le-ai trimis acuma înapoi.

Le recitesc, — și una câte una
Îmi vin în minte zilele de ieri,
În stoluri mari, cu pasări felurite:
Speranțe verzi și palide dureri...

Scrisorile trimise altădată
Desgroap' acum trecutul depărtat:
Le-am scris chiar eu? Îți le-am trimis chiar ție?
Și tot ce-mi spun a fost adevarat?

Pe cea dintâi îți-am scris-o într'o seară
Când nu știam că 'ncepi să mă supui,
Când dorul meu, sfios ca vioreaua,
Eu nu-l încredințasem nimănui...

Eram în cer când îți-am trimis scrisoarea
În care-ți mulțumeam că mi-ai zâmbit;
Plângem nebuș când îți-am trimis pe-aceasta,
Cea roză îți-am închis-o fericit...

Aud și-acum doinind privighetoarea
Într'un amurg senin, duios de Mai,
Când adunam din suflet versuri triste
Să-mi știi și tu durerea că plecai...

Și par că văd părăele de raze
Ce se vărsau din lună pe pământ,
Când îți scriam că numai pentru tine
Voiu căută de-acuma să mai cânt...

Colea îți-am scris ce mult mă întristează
Tomnaticele adieri ce vin
Și cât de mult mi-e dor de primăvară,
De-o floare și de-un petic de senin...

Răvașul pal, răvașul de adio,
Eră o iarnă grea când îl-am scris, —
Simțeam de mult, de mult că te pierdusem
Și 'n el plângem sfârșitul nostru vis...

Răvașele de-atunci, îmbălsămate
Cu vag parfum de floare și de fân,
Răvașele pe cari odinoară
Le-ai sărutat și le-ascundeai în sân,

Scrisorile trimise altădată
Le strâng din nou și le arunc în foc,
Iar ochii mei, udați o clipă 'n lacrămi
Uscați, privesc al flacărilor joc...

Acuma scad și-acum se 'nalță iară,
Prin ele trec luminile din cer,
Luminile ce scânteau de-asupra-mi
Când te visam, când te doream, stingher...

Prin ele trec și soarele și luna
Și stelele ce-au luminat cândva
În calea 'ndrăgostitului de raza
Tremurătoare, din privirea ta.

Se 'nalță iar și scad — apoteoză
Cu focul roș din ce în ce mai pal —
Se 'nalță iar și scad, ca să îngroape
Un nou amor — ca lumea de banal...

Paris, Noemvrie 1909.

Victor Eftimiu.

Noemvrie.

Toamnă, tu mi-ai bolnăvit
Codru și câmpia,
Iar pe min' m'ai logodit
Cu melancolia

Toamnă, toamnă, cum îți cerni
Ploile prin ceață:
Umbra morții mi-o asterni
Peste-a mea vieată.

Și răind tu frunzele
Una câte una,
Îmi rărești bătăile
Înimii într'una...

Nicolae Brățianu.

Nocturnă.

Visătoare peste munți
Luna 'ncet răsare,
Stelele la tronul ei
Stau strălucitoare.

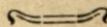
Tainic freamătă pe culmi
Codru 'n blânde șoapte,
Printre flori șoptește 'ncet
Izvoarașu 'n noapte.

Iar pe câmpul înflorit
Vântul rătăcește,
Și cu vorbe blânde dulci
Florilor grăește:

Doina plângă dintre ulmi
Dureroasă, lină.
Turturica 'n glas duios
Jalnică suspină...

„Somn ușor iubite flori
„Blânde lăcrămioare,
„Vis curat cu fluturași
„Răsuri visătoare...

N. Dumbrăveanu.

Dări de seamă.

G. Ibrăileanu, „Spiritul critic în cultura românească“.

Pe temeiul acestei cărți, menite să fie un prag de trecere la universitate, d-l G. Ibrăileanu ar putea candida și la un loc de... senator ori deputat liberal de Iași. Ar putea, pentru că în fondul cărții sunt idei... politice, care-l recomandă și pentru o astfel de demnitate, sunt chiar sentimente politice; și pe lângă ele mai este și neputință de a le țineă în frâu, semnul oamenilor necesari luptelor politice. Moralicește să ar zice „sinceritate“, calitate rară între noi, și pentru care autorul este de felicitat.

Să nu credă însă nimeni că voiesc să fiu ironic. Nu sunt de loc. Mai ales pentru că autorul n'ar merită aceasta; dar și pentru că nu voiesc să-mi zădărnicesc intenția dării de seamă ce-i fac și care este: a arăta că ideile și sentimentele politice au fost și de astădată dănuțătoare judecății literare.

După d-l G. Ibrăileanu, există în istoria României un an nenorocit: 1866! Până la 1866 spiritul „novatar“ și cel „critic“ merg la noi împreună, „într-o fericită sinteză“, grație concepțiilor lui M. Cogălniceanu. Pe la 1866 se face o ruptură: Liberalii munteni rămân „novatari“, junimistiții moldoveni își critică, neagă. Acum — în timpul în care și această carte apare — se produce un „fenomen imbecil“ se „pare“ că spiritul critic se infrânește iarăși cu cel de innoire. Am avea dar o schemă a istoriei moderne:

1848—1866: sinteză...
1866—1910: vrajbă...
1910— : sinteză...

Cine vor fi autorii sintezei nouă? Odată ei sunt niște necunoscuți cari vor pricepe nevoie criticei, dar și nevoie „construcției pe baza formelor nouă și în marginile lor“ (p. 188); altădată (p. 267) sunt „capetele gânditoare de azi“, fără nume însă.

Acesta este fondul larg politic, aceasta este perspectiva în viitor.

De aici se conchide astfel: Junimistiții care turbură linisteia: binele sintezei, au între anii 1866—1910 o vină

mare: este vina că nu au voit să „stoarcă“ din constituționalismul liberal tot ceea ce el ar fi putut da — aceasta este o frază de predilecție a d-lui G. Ibrăileanu. Traducându-o verde-românește, fraza zice: Junimistiții trebuiau să fie liberali, liberalismul ar fi profitat de inteligența lor și ar fi fost, prin aceasta, mai de folos țării și mai strălucit. Si criticul se supără *a posteriori* că junimistiții n'au fost ce el ar fi dorit să poată constată azi că au fost...

Ce critică poate face un scriitor astfel supărăt pe trecut se poate vedea din cartea d-lui G. Ibrăileanu. Tendința îndreptățită de-a privi pe oameni ca întrăi, de-a căuta o rădăcină comună sau asemănătoare pentru toate fețele bărbaților țării, de a nu despărți de ex. pe critic de parlamentar, pe poet de gazetar, pe gazetar de dramaturg, când el a fost și una și alta, tendința aceasta îl face pe d-l G. Ibrăileanu să incerce — uneori înainte de vreme și 'n lipsă de izvoare neîndoioase — o reconstrucție istorică-literară până acum neîncercată la noi. Valoarea încercării rămâne. Valoarea rezultatelor este discutabilă.

Că este discutabilă se poate vedea dintr'o pildă, două.

Întâia pildă: M. Eminescu. Este un „spirit simplist în chestiile sociale“ (p. 186)! Ce-o fi însemnând aici vorba „simplist“? Probabil, naiv. Naivul Eminescu se sbuciumă însă pentru „păstrarea naționalității“ — simplist?! —, pentru păstrarea claselor vechi, care — explică d-l G. Ibrăileanu — nu au a face — în adevăr?! — cu păstrarea naționalității, pentru interesele claselor de jos — simplist?! Se poate să te superi atât de mult pe tonul „reaționar“ al lui Eminescu, încât să-i despărechezi idei și sentimente atât de strâns legate unele de altele? Pentru ceticitorul să fie avertizat că aceste imperecheri și desperecheri sunt rezultatul unei gândiri mai subtile decât o admit lucrurile, d-l G. Ibrăileanu scapă, la p. 180, o perlă de analiză, d-sa zice: Si se pune întrebarea: „Fost-a Eminescu partizan al acelor clase vechi, ro-

mânești, pentru că a fost naționalist, ori a fost naționalist, pentru că a fost partizan al acelor clase. E greu de răspuns. Un indiciu pentru ipoteza a două ar fi faptul că etc. Faptul are sens, dacă este cu puțință să admită despărțirea unei chestii clare în două „ipoteze” nelămurite. Ca și cum Eminescu ar fi fost, să zicem, întâi tăran, apoi tăran român ori întâi cojocar, apoi cojocar (breslar) român, apoi scriitor național, etc. În conștiința sa Eminescu era, ce și în realitate a fost și este prin duhul său: un creator de națiuni; el vedea în întregime și vedea tot la fel în viitor, pentru viitor, național. A-l scobori de pe acest piedestal la rangul de spirit „simplist” este o uitare de sine.

A doua pildă. S-o luăm mai departe, de pe la începutul cărții, început istoric și cam ciudat, etnopsihologic și cam tot atât de ciudat. După d-l G. Ibrăileanu, Muntenia este voință și sentiment, Moldova mai cu seamă inteligență. Muntenia va avea deci o legiune de patruzeceoptiști, iar Moldova spirite critice și literatori; Moldova n'a avut o clasă cu instințe revoluționare; poate că Moldovenii sunt mai sceptici; și deosebirea „s-ar putea”, poate, explica și prin deosebirea elementelor etnice din care s'au format Moldovenii și Muntenii; și aici se adauge, după D. Onciu, nota, că Dacii s-au retras... prin munții despre Moldova... Si iată cum Dacii pot fi de vină că, după 1800 de ani, apare un Russo, un Cogălniceanu, seria necontestabilă de critici moldoveni! Chestiunea are, cum vedeați, adâncime speculativă și este destul de incurcată, ca s'o lăsăm... tot incurcată. Moldovenii – deci – nu sunt revoluționari. Sunt reacționari sau critici¹⁾.

Pe acești Moldoveni îi continuă dela o vreme d-l T. Maiorescu, un Ardelean născut la Craiova și ajuns profesor în Iași. Ce este d-l T. Maiorescu pentru d-l G. Ibrăileanu? Este „un mandarin, al păturii intelectuale”, un „aristocrat al profesiunilor liberale”, care s'a alăturat, ca „mandarin”, la dușmanii politici și economici ai liberalilor (p. 166), care s'a pus în slujba „intereselor boerimii amenințate” (p. 169). Fondul politic al scrierii întunecă și aici judecata criticului. „Dacii” Moldovei vor fi veseli... de această critică?

Pildele ce-am expus sunt o dovedă de ceeace filozofii numesc determinism.

De pildă să zicem cu un filozof popular: „Într-o bună zi amorul nostru propriu a fost jignit simțitor. Noi credem că am uitat și asigurăm pe oricine cu deplină sinceritate, că am uitat. Dar întâlnirea cu o persoană oarecare sau auzirea unui nume trezește amintirile vechi; și din nou simțim durerea psihică, puternică și suntem cuprinși, poate ceasuri întregi, de gânduri triste, chiar și când înțelegem că indispo-

¹⁾ Totuși, la p. 66, constată și autorul revoluționari... moldoveni.

ziția noastră este exagerată și am fi prea bucuroși să putem gândi la altceva“.

Am voi bucuroși, dar nu putem, căci suntem determinați de vechi impresii a gândi așa, și altfel nu.

D-l G. Ibrăileanu, care-și are amintirile sale socialiste, nu poate altfel cu reacționarii, d-l G. Ibrăileanu nu s'a putut învinge pe sine și în toată sinceritatea sa devine, cum dovedesc pildele, nedrept.

Să întoarcem foaia, să căutăm și simpatiile autorului. Socialiștii deplâng, „ca și Eminescu”, mizeria tăranimii și nimicirea meseriașilor, și în numele lor se ridică contra formelor nouă. Tot programul socialist este „tăranist”; iar în privința limbii socialiștii au fost și în teorie, dar mai cu seamă în practică, adevărați „tărași”, chiar provinciali în expresii... Acestea-i un „arhi naționalism linguistic și literar”, în care se exprimă adevărata „fire” a socialistilor români. Doctrina îi siliă, firește, să manifeste un oarecare internaționalism, dar doctrina nu este fire, ci doctrină: Paginile acestea: 198–199, nu sunt tocmai armonice, iar pagina 200 duce disarmonia chiar la culme, deoarece ne asigură că ori ești naționalist ori internaționalist, aceste „lucruri sunt organice”, „omul se naște așa”. Te naști deci democrat, te naști naționalist etc. Și, prin urmare, dacă nu admitem o disarmonie între ideile dela paginile 198–199, trebuie să admitem că „nașterea” socialistilor români i-a înzestrat „organic” cu puțință de-a fi antitetici, adecă: și naționali și internaționali, în același timp.

Dar nu, d-l G. Ibrăileanu nu-i atât de neologic cum s-ar părea. D-sa este numai scriitor „determinat” de trecutul său, care pune aici o coloare simpatică.

Cine nu urmărește numai opera, cu gând să cunoască idei și să se instruească obiectiv, cine caută în operă și pe autor – căutare cu atât mai rafinată și mai satisfăcătoare cu cât cetitorul este mai psiholog – cine căntărește și pe om, nu numai fapta lui, va înțelege de ce afirm că părțile caracterizate mai sus sunt pentru mine cele mai interesante. Omul îmi place, el simte ceva, el vrea ceva, este cineva, dar opera critică, de știință nu trebuie să fie om, ci numai opera, numai carte care vrea să trăiască.

Din acest punct de vedere, al obiectivității, suntem mulțumiți uneori, surprinși alte dăți. Și din acest punct de vedere găsim inegalități.

Dovezi bune: Un capitol bine cumpănat este cel despre Asachi, bine ca vedere generală, care-i atribue în literatură un loc mai modest, decât alții critici, d. e. d-l N. Iorga. Caragiale este extras în formule clare, rămânând deschisă o chestie care nu-l privește pe critic: a sincerității operei din care el și-a extras formulele. Acest fel de studii contribue efectiv la lămurirea însemnatății autorilor noștri și se vor ceta cu folos.

Cronica.

Teatrul Național. București, 3/XI. 1909: „Corbii“ lui H. Becque sunt o zugrăveală foarte posomorită a societății franceze, a omului. „Dacă s-ar cercetă bine, nu s-ar găsi în Franță nici 50 de averi de origine curată“ — , zice undeva un personaj din piesă. „Corbii“ sunt și o construcție isteață, care știe să puie frapant în evidență egoismul „corbilor“ ce se aruncă pe-o avere rămasă fără apărători. Avearea este a familiei Vigneron, care-i lipsită cu desăvârșire de amici, de sfătitorii — lucru rar în lumea fabricanților, dar priincios construcției autorului: Corbii lui, ca să fie pasibili, trebuie să muște dintr'un gen de oameni naivi, căci altfel ar fi ușor de gonit. Vignerontii aceștia își merită dramatic soarta. Dar „corbii“ sunt scârboși. Maria, cea mai cuminte fată a lui Vigneront — actrița, d-na A. Sturza, i-a dat din mintea sa tocmai că ii trebuiă — Maria are dreptate când ii spune bătrânlui ei peșitor, „corbului“ Teissier, fostul asociat al răposatului Vigneront, că este scârbos. Și tocmai ea se va umili, în mizerie, să fie nevasta lui: mizeria înfrângere și cea mai veritabilă cumintenie. Iudita, sora Mariei, ar dà lecții de muzică, dar fostul ei profesor de muzică, „corbul“ Merckens, altfel un imbecil, ii spune acum că nu crede în talentul și reușita ei și-i dă sfatul de-a rămâne în mizerie. G. de Saint-Genis, logodnicul Blanchei, o părăsește îndatăce mama lui să a convins că nu mai are zestrea tocmită. Iar Teissier și notarul Bourdon sunt „corbii“ cei mai activi, nu numai foști „buni“ amici ai răposatului Vigneront. Teissier pune ghiara și pe Maria... Mama și surorile ei vor avea acum unde să trăiască, dar ea va fi o sofie, pe care rușinea o va roade la înimă.

Becque a dus un traiu greu și simplu când n'a mai fost greu. Piesa lui arată ce însemnă pentru el banul, avuția: un mijloc de corupție a bietului suflet omeneșc. Dovada este atât de plastică, încât te prinde iute și te emoționează puternic. Admiți mai ales câteva scene — de ex. Blanche și Maria, care n'o poate apără pe aceea de accesul nervos ce-i va prăpădi tinereță, — și se umezesc ochii și ieși din teatru deprimat: Nu s'ar putea să se stârpească cu foc și sabie acest gen de oameni — „corbi“? Arta lui Becque te-aruncă în meditații etice, cări nu sunt de repudiat.

După „Corbii“ cari desgolesc cu cruzime anatomica sufltele pline de foamea aurului, veni „Avarul“ lui Molière, care râde de aceste suflte, și „Portofoliul“ lui O. Mirbeau, care le caută într'o sferă ce se pretinde în totă lumea curată, dar este numai omenească și ea: în poliție... Se pare că în adevăr direcția teatrului ține să propage „moravuri“ bănești demne de... manualele de etică.

„Portofoliul“ aduce unui comisar desfrânat și polițist-tipicar 10.000 de lei găsiți de un sărac, care în ziua aceea n'a mâncat nimic, care-i rupt de oboseală, dar tot se abate din drum pentru a depune la comisariat portofoliul găsit în cale. N. Soreanu (calicul Guenille) a povestit admirabil de adevărat și naiv

cum a găsit portofoliul. Păcat că în naivitatea cinstei lui cad, spre sfârșit, câteva critice ale autorului, care țineă să marcheze adânc antiteza bogat-sărac. Comisarul — I. Livescu — și Flora Tambour — d-na M. Ioanăscu — au fost tot atât de realiști. Lipsindu-le orice element sufletesc și delicat, ei rămân, firește de astădată, un simplu pervaz pentru figura calicului care inspiră respect și dă piesei singura lumină ce-o are.

Cu Molière am râs; cu fantasia lui șireată am intrat binevoitorii în situații în care nu credem; la replicele-i galice am simțit multămirea surprinderei; și în sfârșit am binecuvântat omenirea că în trecutul ei a produs pe acest neîntrecut alcătitor de glume ce vor înveseli toate veacurile următoare. Dar — direcția a ținut, se pare, să arete și prin distribuirea rolurilor că gluma lui Molière nu este realitate. O mulțime de actori tineri și actrițe tinere recitau, recitau fără nici o silință de-a pără că simt, ce tot ar fi putut simți, măcar pe-alcurea. Astfel Cleante ar fi putut să fie Valeriu, Eliza Mariană sau vice-versa, fără ca privitorii să aibă vre-o îndoelă că n'ar fi fost bine și aşa. După gazete, Brezeanu, sgârcitul Harpagon, eră să fie strălucit: a și fost odată, în scena în care-și plânge desperat, revoltat și totuși liric comoara furată. Dar, ca să nu mai întârziem cu vorba, în ce limbă „Bob de ovăz“ poate fi un nume, fie și de... servitor? Oricum, în ciuda d-lor Mihăescu, Atanescu etc. am urmărit pe — Molière și direcția merită recunoștința celor ce pot înțelege și iubi gloriile omenimei.

G. B. D.

*

O sută cincizeci de ani dela nașterea lui Schiller. În anul 1905 se împlinează un veac dela moartea ma-reului poet Schiller. Din acel prilej închinam și noi un număr întreg acestui geniu german. Colaboratorul nostru d-l Bogdan-Duică, ne-a scris atunci un interesant articol despre „Schiller la Români“ în care ne arată cum și când s-au jucat pentru întâia dată piese de-a-le lui Schiller în România (în teatrul german din București, sprijinit de fica lui Vodă Caragea, Domnița Ralu, despre care aşa de frumos vorbește Bucura Dumbravă în „Haiducul“), și insistă asupra primilor traducători... În același număr publicam între altele și niște duioase „Amintiri“ ale poetei Maria Cunțan, amintiri din cari se poate vedea ce înrăurire puternică avea asupra autoarei, încă din copilărie, literatura germană.

Anul acesta s'au împlinit, la 10 Noemvrie stil nou, 150 de ani dela nașterea lui Frederic Schiller, aniversare pe care germanii din toate urghurile au sărbătorit-o cu strălucire. Si noi luăm parte la această sărbătoare care de fapt nu e numai a poporului german, ci a tuturor neamurilor civilizate și ne pare bine că putem vesti pe cetitorii noștri că tocmai din acest prilej și ca un prinos de admirare, d-șoara Maria Cunțan, poeta delicată și de noi toți atât de iubită a tălmăcit într-o frumoasă limbă românească drama romantică a lui Fr. Schiller „Fecioara dela

Orleans. Această traducere a apărut în Sibiu, editura W. Krafft, într-o prea frumoasă broșură împodobită cu un excellent portret al lui Schiller și completată cu un bun și frumos studiu istoric scris de tovarășa de muncă și prietina poetei noastre, de d-ra Dr. Eleonora Lemeny.

Îndemnăm pe cetitorii noștri să se grăbească și procură această carte vrednică a fi cetită de toți și toate, potrivită și pentru tinerime, fiind și un dar frumos pentru sărbătorile Crăciunului.

Nu ne putem opri de-a reproduce câteva pasagii după cari se poate judecă, mai mult sau mai puțin, întreaga traducere. Astfel în „Prolog“ Ioana, inflăcărată, după ce a luat coiful din mâinile unchiului ei și a ascultat povestirea acestuia... se hotărăște să plece:

Ioana. Nu-i vorbă de unire și 'mpăcare:
Mântuitorul spada și-a încins,
Drumul e măsurat pentru oricare,
La Orleans-va fi dușmanu 'nvins.
Spicul e copt — c'o seceră veni-va
Fecioara însăși să ne dea dreptate...
Se 'ntoarce spre izbânda fării noastre
Norocul ce cu mâini apucătoare
Dușmanii atârnătu-l-au în zare.
Stați: înainte de-a fi lună plină
Luna, ce-acum e secere 'ntre stele,
Va fi curată holda de neghină
Nu vor mai bea dușmani din apa fării mele!

Iar în acul al 3-lea, scena a 4-a, când Regele Carol o întreabă cu ce-ar putea-o răsplăti, Ioana răspunde:

Măria Ta,
Fii bun și milostiv în ceasuri bune,
Precum ai fost în ceasuri grele; nu uită
Pe culmea binelui de prietenii, c'ai simțit,
În umilință, ce e pretenția.
Fie-ți milă de cel mai sărac; ascultă
Ruga păstorului de rând căci din păstorii
Trimisu-ți-a cel sfânt măntuitoarea.
Vei intruni sub cărmă-ți Franța toată,
Străbunul multor domni viteji vei fi;
Cei cari-și vor urmă vor fi mai mari
Ca toți căror le-a urmat pe tron.
Și neamul tău cărmuitor va fi,
Cât va iubă și crede fărăniminea;
Trufia însă: Vă va detronă,
Și din colibi de unde și-a venit
Azi măntuirea — strănepoților,
Răi și sumeți, le va veni pedeapsa!

*

Poetul fărănist Guillemain. Într-o revistă străină citem: „Într'un ținut din mijlocul Franței s'a ivit în anii din urmă un poet fărănist, care în poezia sa a scos la iveală într'un mod original felul vânjos și serios al fărănilor francez, în contrast cu poezia veselă și de spirit a capitalei. El se trage dintr'o familie de fărăni și în copilarie se îndeletnicea încă cu munca câmpului. De timpuriu începă a scrie versuri necioplite, desconsiderând toate regulele, pentru că nu le cunoșteau. Ca material pentru poezia sa alegea conflicte din

vieața fărănilor; toate obiceiurile vechi, cari dispar încetul cu încetul, le fixea și le povestește pentru posteritate. Cu conștiința deplină, cu mândria muncitorului, descrie răul și binele din vieața acestor oameni de rând; dela ei o să pornească, așa nădăduiese el, reînoirea vieții pline de poftă deșarte, a bogăților. Subiectul lui de predilecție e deci contrastul între oraș și sat, sărac și bogat, desrădăcinarea fiilor de fărăni, cari se îndreptează către oraș spre a se pierde acolo.

Să nu se credă că Guillemain ar fi un dușman al culturiei; din contrariu. Cu o stăruință de fier conduce muncitorii dela fărăni și le predica mereu în proză și poezie să învețe, să fie și ei așa de culți ca stăpânii lor, spre a-și putea apăra drepturile; și sfătuiește să folosească iarna pentru a se cultivă, să se facă iarbă școlari și să învețe. În acest fel ajunge el conducătorul spiritual al fărănilor, în care toți își pun nădejdea, căruia toți îi urmează cu drag. Versurile lui inflăcărează și insuflătesc: poetul poporului va deveni conducătorul lui“.

Ce pildă frumoasă!

*

„Harta etnografică a Transilvaniei“. D-l Nicolae Mazere, profesor în Iași, a publicat de curând o hartă etnografică a Transilvaniei, însoțită de un bogat supliment cuprinzând, în limbile română, germană și maghiară, numirile tuturor județelor, plășilor și comunelor din Transilvania. Pe lângă aceste numiri controlate și îndreptate cu conștiințiozitate mare, lucrarea d-lui Mazere cuprinde, puse alături, și statistică etnografică oficială și cea românească (pe baza semantisimelor).

Am dorit ca munca d-lui Mazere să fie sprijinită în măsura ca să-și poată împlini promisiunea ce ne-o face în prefata lucrării prezente: de-a da și o hartă etnografică a părților ungurene locuite de Români.

*

Porturi românești. Revista noastră a publicat adeseori porturi din diferite ținuturi și am constatat că ele au fost cu simpatie primite de cetitori, mai ales de cei din România. În timpul din urmă am reușit să adunăm mai multe fotografii prețioase, cari reprezintă porturi dintre cele mai interesante dela noi. În acest număr începem publicarea lor, în nădejdea că ele vor îndemna pe mulți să adune asemenea fotografii și să ni le trimită spre reproducere. Idealul ar fi ca fiecare port să fie și descris în amănunte și ceice vor binevoi a ascultă invitația noastră o și pot face cu foarte puțină osteneală. La descriere să aibă mai ales în vedere numirile populare ale fiecărei părți de imbrăcămintă, cari sunt foarte prețioase și din punct de vedere lingvistic. Fotografiile și informațiunile ce le vom primi, le vom predă „Muzeului Asociației“ spre păstrare și studiere. Ele vor servi ca material prețios pentru alcătuirea unui album de porturi cu care se ocupă d-l Oct. C. Tăslăuanu.

*

Expoziția internațională de artă din München. La 31 Octombrie s'a închis această expoziție aranjată

în vestitul Glaspalast din München. Întâmplarea a vrut să o vedem și noi. Artiștii în viață ai tuturor popoarelor din Europa și-au expus cele mai frumoase creațiuni ale geniuului lor. Numai România, Grecia și Sârbii au lipsit dela această frumoasă manifestație artistică. Până și vecinii noștri din peninsula balcanică, Bulgaria și Turcia, la cari ne uităm cam peste umăr, când e vorbă de cultură, își aveau odăile lor. Chiar și Rutenii din Galicia aveau câteva tablouri în salele internaționale. Două din aceste tablouri, „In der Lüculen-Kirche“ de Wladyslaw Jarocki din Cracovia și „Auf in die Solonynän“ de Kasimir Sichulski din Lemberg, reprezentau scene din viața țărănilor Ruteni, foarte asemănători cu țărani noștri, ca port. Când am zărit tablourile din depărtare mi-a tresăltat inima de bucurie la vedere porturilor. Credeam că sunt țărani români zugrăviți de-un artist de al nostru. Si m'a cuprins o jale, când am constatat că sunt Ruteni. Ne-au luat și ăstia înainte!

Știi prin ce eră reprezentat neamul românesc la această expoziție universală? Printre un tablou al lui Moricz Góth din Budapesta, care a expus o „Rumanische Bäuerin“, care eră destul de prost făcută. Când am văzut și asta, jalea de mai înainte s'a prefăcut în durere și rușine. Am ajuns să ne zugrăvească țărani, Moriczzii din Budapesta și ei să ni-i arete lumii. Nu știm ce face statul român, ce face societatea „Tinerimii artistice“ din București, de scapă astfel de prilejuri pentru a arăta celorlalte neamuri ce avem și ce putem în artă! După ce ai vizitat o asemenea expoziție și vezi că neamul tău nu stă alături de celelalte, fie chiar și într'un colț cât de modest, te cuprinde o rușine că ești Român, că faci parte dintr'un popor atât de... nu știu cum să-i zic.

Și-apoi să ne mai mirăm că străinătatea nu ne bagă în seamă, că ne disprețuește chiar, ca pe-un neam incapabil de a luă parte activă la evoluția culturală a omenirii. *

Calendarul „Minervei“. Se prezintă în cele mai bune condiții. Prin materialul literar bogat dela cei mai distinși scriitori e un adevarat almanah literar. Minunatele ilustrații și informațiile despre evenimentele acestui an ridică mult valoarea acestei publicații, care costă numai 1 leu 25 bani. Reproducem în corpul revistei poezia originală a d-lui Octavian Goga, iar la acest loc traducerea d-lor D. Anghel și Șt. O. Iosif din La Fontaine.

Fata-Mare.

O fată oarecare, cu nasul cam pe sus,
Credeă că i se cade să iee un bărbat
Și tinerel și chipeș și bun și desghețat,
Nici prea zuliar, nici rece; și-afar de câte-am spus
Vroiă fetița noastră să aibă și-avuție
Și rang, și duh, — de toate.
Dar toate să le aibă pe lume, cine poate?
Și nu că n'a vrut soartea prielnică să-i fie,
Căci au peșit-o oameni ce nu-s de lăpădat,
Dar n'a vroiat frumoasa să-i iee de bărbat.
Cum? Eu? Să iau pe ăstia? Eu? Ce, nu vă e bine
Să mi-i aduceți mie? Vai, ăstia-s de luat

Uitați-vă la ei!

Acesta nici nu știe vorbă unei femei!

Și slutul cela crede că face el de mine?

Și toți aveau cusururi

Căci fetele 'ncrezute așa au fost de-apururi,

Cum știi: nici cu prăjina să nu le-ajungi la nas.

Astfel că după toate partidele de seamă,

Veni 'n sfârșit și rândul ciurucului rămas.

Dar ea, rădeă într'una. „Zău, că-s prea bună eu,

Să-i mai primesc în casă, când nimenea nu-i chiamă!

Cred dânsii că, pe semne, mi s'a urât ca fată?

Dar, slavă ţie Doamne, că dorm în patul meu

Destul de bine noaptea, și singură culcată“.

Și se umflă în pene fetița cea drăguță;

Dar vârsta, vai, nu crută:

Adio, curtezani!

Neliniștiți trecură așa vre-o doi-trei ani,

Și-apoi veni 'ntristarea: simțea cum se desface

De ea pe 'ncet și râsul și jocul și amorul,

Cum farmecu-și ia sborul

Și 'ncepe-a nu mai place.

Pe urmă, sulimanuri. Cercă însă 'nzadar

Să păcălească timpul, acest ascuns tâlhar.

O casă ruinată

O mai lipșește și ține: de ce, ah, nu-s mijloace

Să 'ntinerești și-o față de sbârcituri brâzdată!

Nu mai vorbește frumoasa acum ca altădată,

Că-i tot spunea oglinda: „Ia-ți repede-un bărbat!“

Precum și-un dor într'ansa îi da într'una ghes,

Căci căt de năzuroasă, femeia-i tot femeie;

Și-asa frumoasa noastră, dupăce an cu an

A tot stat la tocmeală mereu și-a tot ales,

A fost prea fericită, când s'a aflat s'o iee

La urmă-un bădărân.

*

Reviste și ziare. „Neamul Românesc“ din 11 Oct. a. c. Din cuvântarea d-lui N. Iorga ținută în ziua de 4 Octombrie, la Ateneul Român din București din prilejul comemorării lui Șaguna:

„D-lor, un om poate înlocui un popor; el (Șaguna) a dovedit-o. A venit însă vremea că și un popor să înlocuiască un om. Omul acela nu mai e; datoria lui și-a făcut-o, și cu cugetul linștit a inchis ochii săi; în țărâna care ne va acoperi pe noi toți s'a coborât trupul lui obosit; deasupra mormântului său nu mai flutură decât fumul curat de tămâie al pietății noastre. Umbra lui se ridică astăzi fiindcă o voim noi; mâne va dispărea, coborindu-se unde-și odihnește oasele eroii Bisericii noastre din Ardealul de odinioară. Dar acei cari fac parte din această Biserică, trebuie să se impărtășească, ca de o sfântă impărtășenie, de sufletul care a fost în el. Și dacă nu se vor impărtăși cei mari, să se impărtășească cei mici, să se impărtășească acest neam întreg până la ultimul preot de sat, până la cel din urmă țaran care din predica lui trebuie să culeagă elementele trebuitoare pentru a purta lupta națională fără de care oricine e un trădător. Și, când această conștiință a marelui Șaguna va cugetă din nou prin mii de minți, va vorbi din nou prin mii de glasuri și va putea chiama spre apă-

rare mii de mâni hotărîte la luptă, atunci orice atacuri vor fi zadarnice. Căci primejdia nu e afară din noi, ci în noi, și, dacă noi ne simțim slabî față de dușmanii noștri, aceasta înseamnă că sufletul de atac al dușmanilor noștri e mai puternic decât sufletul nostru de apărare". *

Știri. Un profesor din Paris d-l A. Ponge încearcă să înființeze un nou muzeu: „Muzeul graiului“. În acest muzeu își propune să adune, să claseze și să păstreze graiul tuturor limbilor și dialectelor existente în Franța. Ministrul instrucțiunii a făgăduit că va inaugura acest „Muzeu“, la alcătuirea căruia profesorul Ponge lucrează cu atâta zel. (Pentru ceice s-ar interesa, adresa d-lui Ponge este: 108 Boulevard de Clichy, Paris).

* Marele scriitor norvegian Björnson, bine cunoscut cetitorilor noștri, se află greu bolnav într'un sanatoriu din Paris.

* Selma Lagerlöf, scriitoarea suedeza, despre care d-l D. N. Ciotori a scris în n-rul 16—17 al revistei noastre, traducând și una din schițele sale, va fi propusă anul acesta la „premiul Nobel“ pentru literatură.

* La Oradea-Mare s'a târnosit zilele trecute, după o reparatie radicală, biserică română ortodoxă. Actul sfintirii a fost foarte impunător și l-a săvârșit Cuvioșia Sa părintele Vasile Mangra cu 12 protopopi. Această zi de sărbătoare românească s'a încheiat cu o serată literară la care s-au recitat versuri, s-au cântat coruri, duete și soluri și, ca punct culminant, prietenul nostru, Tânărul asesor consist. Gh. Tulbure a rostit „într'o românească dulce ca un fagur de miere“ o conferință despre „Curentul țărănesc în literatura noastră“.

* La 5 Noemvrie v. s'a deschis în rotunda Ateneului din București expoziția de pictură și desen a d-lor Iser, Florain, Derain și Galanis, acești din urmă trei cunoscuți caricaturiști francezi. Pictorul român Iser, care a petrecut vre-o doi ani de zile în Paris colaborând la ziarele parisiane, a expus caricaturi interesante.

In aceeași zi s'a deschis în obișnuita sală de expoziții a Ateneului (aripa dreaptă) o altă expoziție a cunoscuților pictori Grant și Vermont, aducând ambii o mulțime de lucruri noi.

* Pictorii români Verona și Satmari, din București, au fost mai multe zile oaspeți orașului nostru.

* Rugăm comitetele filiale ale „Societății pentru fond de teatru român“, care ne trimit fotografiiile lor spre reproducere, să ne pună la dispoziție mai bine fotografii după reprezentațiile ce le dău și informații despre activitatea ce o desfășură. Pe acestea le vom publica cu placere.

* Nuvela d-lui Simionescu-Rimniceanu din numărul trecut a apărut cu o corecțură străină, aşa că s-au strecurat multe greșeli regretabile, pentru care autorul nu poate fi făcut răspunzător.

* Poeții D. Anghel și Șt. O. Iosif publică admirabile traduceri din La Fontaine în ziarul „Minerva“.

* D-l Ilarie Chendi, cunoscutul publicist și critic literar, a reluat colaborarea la foiletonul „Tribunei“ din Arad. Aici începe să publice partea a doua din corespondența lui V. Alecsandri.

* La 27 Noemvrie a. c. s'a inaugurat palatul ziarului „Tribuna“ din Arad. Asupra acestui eveniment în viața noastră culturală vom vorbi în n-rul viitor.

* D-l profesor Dr. Alexandru Bogdan și-a publicat în broșură discursul rostit la serbarea școlară dela liceul din Brașov cu ocazia serbărilor centenare dela nașterea lui Șaguna. E unul dintre puținele discursuri reușite și conștiențioase cari s'au rostit la noi din prilejul acestor serbări.

* Măiestrul Caragiale, trecând prin Budapesta, a cunoscut studenților universitari mai multe povestiri de ale sale și a petrecut împreună cu dânsii mai multe ceasuri. Nu putem lăudă îndestul această cobiore a măiestrului în mijlocul tinerilor dornici de învățătură și de artă.

* Aducem cu placere la cunoștința cetitorilor că colaboratorul nostru dl Zaharie Bârsan a terminat o nouă dramă în 3 acte, intitulată Sirena. Comitetul Teatrului Național din București a primit-o cu unanimitate în repertoriul acestei stagioni și se va juca pe la începutul lui Ianuarie viitor. Dorin îsbândă strălucită talentatului nostru compatriot.

* „Neamul Românesc“ al d-lui N. Iorga va apărea zilnic și se va muta la București, iar „Neamul Românesc literar“ se va publica în fascicole săptămânaile. Prin urmare propaganda d-lui Iorga se întărește mereu în Tara Românească spre bucuria naționaliștilor intransigienți.

* Intrebați de mulți însă unde e comuna Sânișos, răspundem că e în comitatul Bistra-Năsăud, cerc Rodna-Veche. Ilustrațiile din n-rul 21 le-am publicat ca să indemnăm și pe alții să facă asemenea fotografii și să ni le trimită.

* In acest număr publicăm trei vederi fotografiate de d-l R. Popescu, funcționar la „Albina“, cu ocazia serbărilor centenare dela nașterea Mitropolitului Andrei Baron de Șaguna.

* In 5 Decembrie nou, în sala festivă a Muzeului „Asociației“, se vor începe seratele literare și artistice, cari se vor ține în fiecare Dumineacă. Programul lunii Decembrie e următorul: 1. Serată muzicală; 2. Conferință d-lui O. C. Tăslăuanu despre Poporanism, 3. Reprezentare teatrală: „Ca prin Române“ de Goerlitz, 4. Conferință d-lui A. Bratu despre Alcoholism.

Poșta Administrației.

Cu numărul viitor se încheie anul VIII (1909). Rugăm cu stăruință toți abonații noștri cari nu și-au achitat încă abonamentele să nu uite că avem să facem și noi plăți mari — și să grăbiască să ne trimită restantele.

*
La numărul acesta e anexat catalogul cărților românești al librăriei W. Krafft din Sibiu. Recomandăm librăria în atenția cetitorilor noștri.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.